

ATATÜRK'ÜN EĞİTİM FELSEFESİ (Atatürk'ün Söyledikleri ve Yazdıkları Işığında)*

*Doç. Dr. Erdal TOPRAKCI
Cumhuriyet Üniversitesi, Türkiye
erdaltoprakci@gmail.com*

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, söyleyip (kayıtlı) yazdığı eserler ışığında Atatürk'ün eğitim felsefesinin ne olduğunu ortaya çıkarmaktır. Böyle bir çaba, Türkiye'nin eğitim felsefesini yapılandırılmasında bir adım olmak bakımından önemli olabilir. Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden 'kuram oluşturma' yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmada kuram oluşturma yaklaşımına uygun olarak, bir eğitim felsefesinin taşınması gereken olmazsa olmaz boyutlar (parçalar) bağlamında Atatürk'ün söylediklerini ve yazdıklarını kayıt altına alan kaynaklar taranmış elde edilen verilerden yola çıkılarak Atatürk'ün Eğitim Felsefesinin ne olabileceğine yönelik bir yapı (sistem-model-kuram-görüş) oluşturulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda: bir eğitim felsefesinin yapısı bütün olarak düşünüldüğünde, Atatürk'ün Eğitim Felsefesinin 'Yeniden İnşacılık' olduğu bulunmuştur. Bu yapının boyutları (parçaları) ise; eğitimin amacı açısından 'Yeniden İnşacı'; içeriği açısından 'Esasici ve Yeniden İnşacı'; yöntemi açısından 'İlerlemeci'; eğitimin yeri olarak hemen hemen bütün akımlar; eğitimin miktarı ve zamanı ile ilgili olarak 'Daimici ve Esasici' ve son olarak insan ögesi yönüyle de 'Yeniden İnşacı' olarak ortaya çıkmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakarak, Atatürk'ün çağdaş medeniyetler seviyesine çıkmak, onu aşmak, yurttan ve dünyada barışı tesis etmek, bağımsız bir toplum ve ülke olmak gibi ülkülerini gerçekleştirmek ya da bu yolda yapılanları sürdürmek isteyen teorisyen ve uygulamacıların yapıp ettiklerinin nitel ve nicelinde farklı eğitim felsefeleri sentezine gitseler de başarı için özege 'Yeniden İnşacı' eğitim akımını almaları önerilebilir

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Eğitim, Felsefe, Eğitim felsefesi, Eğitim akımları,

GİRİŞ

Eğitim felsefesi, eğitimde yöntem, program, ortam ve eğitim hedefleri ile ilgili sorulara cevap bulma girişimidir (Alkan, 1983). Bu girişim felsefedeki farklı bakış açıları temelinde farklı anlamlara gelebilmektedir. Yani, felsefenin eğitim ile olan ilişkisinde eğitimin kendine özgüllükleri ile felsefenin temel görüşlerinin birleşimi, söz konusu sorulara farklı yanıtlar oluşturma temelinde eğitim felsefesinde farklı akımların (görüşlerin) doğmasına yol açmıştır.

Alanyazında birçok eğitim felsefesinden (eğitim akımından) söz edilmektedir. Ancak genel anlamda üzerinde hem fikir olunan bir kaçına değinmek gerekirse: Daimicilik, eğitim amaçlarının ve eğitimde temel ilkelerin değişmez olduğunu, sürekli olması gerektiğini savunan eğitim felsefesi akımıdır. Eğitim değişmeyen insan tabiatını bir bütün halinde tutacak, akıl ve mantığa dayalı düşünceyi, dünyanın fiziksel ve ruhsal değişmezliklerini anlatmalıdır (Ergün, 1996). Esasicilik geçmişte yararlı olan bilimlerin, sanatların ve temel yeteneklerin öğretiminin geleceğe de yansıtılmasını savunan bir

görüştür. Esasiciler, resmi eğitimin ilk işlevinin, insan kültürünün temel unsurlarını, özünü korumak ve bunları nakletmek olduğunu savunmuşlardır (Guttek, 2001). Yeniden kurmacılığa göre, eğitimin başta gelen amacı: zamanın kültürel krizini aşmak karşılamak için toplumu yeniden düzenlemektir. Böylece, çağın bunalımlarını gidermek üzere eğitim, toplumu yeniden düzenlemeyi amaç edinmelidir (Alkan, 1983). İlerlemecilik, geleneksel eğitimin katı disiplin ve biçimselliği temel alan, öğretmen merkezli, edilgen insan yetiştirme anlayışına karşı çıkmayı ön plana alır (Şişman, 2000). Varoluşçuluk; herkesin, insan olmak ve bütün olmak için özgür bırakılması gerektiğine vurgu yapar (Bilhan, 1991). Politeknik eğitim görüşü ise, “bugün, insanlar artık, daha önceki devirlerde olduğu gibi bir üretim dalı ile ilgili olan bütün işleri yapamamakta ancak belirli bir iş birimini başarabilmektedirler. Bu uzmanlaşma, tarihsel gelişim içerisinde giderek artmaktadır. Böylece bugünkü kapitalist üretim biçiminde bir işçi, daha sınırlı bilgi ve beceriye gerek duymakta, ancak onun belirli yeteneklerini geliştirmesine olanak tanınmakta ve diğer yetenekleri baskı altına alınıp köreltilmektedir. Bireylerden belirli ve tek bir çalışma istendiğinden, onların bedensel, düşünsel ve duygusal yönleri tek yanlı olarak geliştirilmektedir” (Aytaç 1971) düşüncesinden hareketle sömürülme, körelmekten kurtulmak üzere çok yönlü bir eğitimin bireylere verilmesini savunmaktadır. Politeknik eğitim, öyle bir eğitim biçimidir ki, bütün üretim alanlarının ana ilkelerini tanıtır ve yetişen gençlere bütün üretim dallarındaki basit araçların kullanılabilmesi olanağını verir (Aytaç 1971).

Bir bireyin ya da toplumun eğitim felsefesini (akımını-görüşünü), bir eğitim felsefesinin (akımın) sınırları içine sokmak zordur. Zira bu görüş, birçok eğitim akımının yaklaşık aynı oranlarda birleşimi (Başaran, 1978) ya da akımlardan herhangi biri ağırlıklı olabilir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş tarihi dünyaya örnek olan bir uluslaşma sürecidir. Eğitimin anlamı bağlamında düşünüldüğünde söz konusu sürecin önemli iticilerinden birinin eğitim olduğunu söylemek olanaklıdır. "Eğer bağımsızlık ve uluslaşma (felsefe) ile eğitim arasında bir ilişki var ise bu ilişkinin en önemli pratiği Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu (felsefesi olan bir eğitim) ile yapılmıştır ve bunun mimarları da Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarıdır. Dünyada benzeri olmayan toplulaşma ve/veya uluslaşma mücadelesinin, eğitiminin de benzersiz olması kaçınılmazdır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ilk yıllarındaki dinamizm bunun en somut örneklerindedir. Bu dinamizmin bir boyutu, Türkiye'yi yok etmek için birleşmiş güçlere karşı tam bir bağımsızlık ülküsü iken diğer boyutu cehaleti yenmektir. O günkü koşullar göz önüne alındığında Türkiye de bir bilimsel gelişmeden (Sosyal ve Fen) söz etmek olanaklı değildir. Savaşları dolayısıyla kendi ülkelerinden kaçan birkaç yabancı bilim adamlarının kabulü, “İktisat Kongresi” ve “Maarif Kongresi” ile farklı bilim alanlarında olmak üzere yurtdışına bilim insanı göndermek ve yurtdışından uzman çağırılması bunlardan bir kaçıdır. Bunlar teorik çabalar veya ona destek olabilecek faaliyetler olarak değerlendirildiğinde oldukça sınırlı tür ve sayıda olmasına rağmen Atatürk'ün bizzat kendisinin girişimcisi olduğu sayılamayacak kadar çok uygulama emsali görülmemiş başarılarla sonuçlanmıştır. Yani, bir yanda *bilimsiz bir uygulama (ama felsefeli) ve başarısı diğer yanda oluşmamış bilim* vardır. Buna göre, bir bilimleşme hareketinin ilk veya sonraki adımlarının bu uygulamaları da dikkate alıcı olması gerekirken, Atatürk sonrası bilimleşme çabalarının batıyı öğrenmeye ve oradan

da katıksız transfere yöneldiği söylenebilir. Eğitim alanını bilimselleştirmenin ve ona felsefe katmanın bir gereği olarak diğer ülkelerde yapılanların Türkiye'ye transferi önemli bir katkıdır, ancak bu yeterli olmaz, bunun için devamında Türkiye'ye özgü olanlarla bir buluşmaya gereksinim vardır. Ertürk (1988)'ün şu tespiti bu gereksinimin 70'li yıllardan beri hissedildiğine bir örnek olabilir:

... Türkiye eğitim felsefesine doğru yönelince kopyacılık yerine yaratma çabasına girişme gerekliliği fark edilmemiştir. Yalnız eğitim felsefesi hakkında değil, hemen hemen her alanda, Türkiye'de uzun süredir 'nakilecilik' (aktarmacılık), varlığını gösteredurmuş; yaratma çabasına girişmeye -adeta- karşı çıkıla durmuş; "çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma hırsı ile "aktarmacılık" birleşince ilerlemeyi güçleştireddurmuştur. Hazır yanıtların çoğu zaman geçmişe ait olduğu adeta unutulurak gereksiz çabalara girişilmiştir. Yaratıcı eğilimler hep engellenmiştir. Böyle bir girişimin ortak çalışmayı zorunlu kılması çoğu zaman gözden kaçırılır olması, kubaşma fikrine pek varılmamış; bu ülkede tekçi savlar, diktacılığa yöneltici oladurmuştur (s.13).

Bu buluşma için öncelikle özgünlüklerin saptanması gerekir, bunun için de oldukça çok ve kapsamlı çalışmaların yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu özgünlükler, "Türkiye Cumhuriyeti" öncesi dönem (Osmanlı, Selçuklu vb dönemleri), Atatürk'lü "Türkiye Cumhuriyeti" dönemi ve Atatürk'süz "Türkiye Cumhuriyeti" dönemi (1938 sonrası) şeklinde ortaya konabilir. Türkiye'nin eğitim felsefesini inşa edilebilmesi için bu dönemlerin ayrıntılarıyla incelenerek sentezlenmesi gerekir. Bu da oldukça kapsamlı, zaman ve emek alıcı ama önemli bir çaba gibi gözükmetedir. Ancak bu çabanın başlatılması da gereklidir. Bu açıdan, yazdıkları ve söyledikleri ışığında Atatürk'ten yola çıkarak katkı getirmek (Atatürk'lü Türkiye Cumhuriyeti döneminin eğitim felsefesini anlamaya katkı açısından) önemli bir adım olabilir. Kuşkusuz bu dönemin en önemli özgünlüğü "Atatürk"tür. Bu özgünlüğün ölçütü Cumhuriyetin kuruluş öyküsünde gizlidir. Bu öykünün başkahramanının eğitim felsefesinin anlaşılması (söyledikleri ve yazdıkları ışığında) Türkiye'nin Eğitiminin felsefesinin anlaşılmasına, şekillenmesine ve bilimselleşmesine de katkı sağlayabilir.

Eğitim felsefesi alan yazını incelendiğinde kişilerin eğitim görüşlerini (akım, politika felsefe) ortaya koymak adına yapılmış çalışmalar ile karşılaşılacaktır: Bunlardan bazıları: Maboçoğlu (1990) 'nun yaptığı "Jean-Jacques Rousseau'nun eğitim felsefesi (Emile'nin bir analizi)" adlı çalışma, Büyükcoşkun (1991) "Muallim M.Cevdet ve eğitim anlayışı" adlı araştırması, Tüccar (1992)'in "Mevlana'nın Fihi Ma-Fih'te eğitim ve öğretim görüşü" adlı yüksek lisans tezi, Sel (1993)'in "Mehmet Kaplan'ın eğitim-öğretim ile ilgili görüşleri" adlı tezi, Beck (1996)'in "Emerson'nun Eğitim Felsefesi" adlı makalesi, Koç (1999)'un "İhvan-ı Safa'nın eğitim felsefesi" adlı kitabı Karaçam (1998)'in "Mehmet Ali Ayni'nin eğitim felsefesi" adlı yüksek lisans tezi, Bala (1999)'nın "Muallim Vahyi ve eğitim görüşü" isimli çalışması, İpek (2002)'in "Bir eğitim bakanı olarak Emrullah Efendi'nin eğitim felsefesi politikaları ve uygulamaları 1908-1914" adlı doktora tezi, Rasheed (2002)'in "Sartre ve Merleau-Ponty'nin Eğitim Üzerindeki etkisi" adlı çalışması, Ericson (2002)'nun Platon'nun Mağarası ve Eğitim Felsefesi" adlı araştırması, Eiserman (2004) Gandi'yan Felsefenin Eğitime Yansımaları adlı doktora tezi, Yusuf (2004)'nin "İbn Rüşd'ün eğitim felsefesi" adlı kitabı, Radu (2004)'nun Hegel ve modern bireyin Toplumsal eğitimi adlı doktora tezi, Furbış (2005)'in "M.Mead'ın Yapısalcılığının Yetişkinlere Bilim Öğretimi açısından

incelenmesi" doktora tezi, Akdağ (2005)'in "Hilmi Ziya Ülken' nin eğitim felsefesi" adlı çalışması, Carver ve Enfield (2006)'ın "John Dewey'in Eğitim Felsefesinin Diriliği ve Sağlıklılığı" adlı makalesi, Jackson (2006)'nun "Politik Eğitimin Etiği: Toplumsal Yargı Eğitimi açısından Lavinaz'ın Felsefesi" adlı çalışması, Shim (2006)'ın "Öğretmen-Öğrenci İlişkisi Üzerine, İsa ve Konfüçyus'un Eğitimsel Görüşleri" adlı araştırması şeklindedir.

Bu çalışmaların bazıları görüşmeye dayalı olarak toplanan verilerle, incelenen kimsenin eğitim felsefesini anlamaya çalışırken, bazıları söz konusu kişiler hakkında yazılmışlardan hareket ederek bunu yapmakta bazıları da incelenen kimselerin eserlerinden bazılarına inceleyerek incelemelerini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu çalışmaların metotları bağlamında, Atatürk'ün eserlerinden yola çıkarak onun eğitim felsefesinin anlaşılabilmesi, ortaya konabileceği söylenebilir.

Atatürk ve eğitim arasındaki ilişkiyi ortaya koyan birçok çalışma yapılmıştır. Ergün (2008), Atatürk ve eğitim konusunda yazılmış yüzlerce kitap ve makale arasından, orijinal ve kayda değer bazılarını şöyle sıralamaktadır. İlhan Başgöz ve E. Howard Wilson'ın çok fazla referans alan Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk (Ankara: Dost Yayınları, 1968), Mustafa Ergün'ün Atatürk Devri Türk Eğitimi (Ankara: D.T.C. Fakültesi Yay., 1997), Kemal Aytaç'ın "Atatürk'ün Eğitim Görüşü", Atatürk İlkeleri Işığında Türk Eğitim Sistemi, Ankara, 1983; "Atatürk'ün Eğitim Görüşleri", Atatürkçülük, II. Kitap Atatürk ve Atatürkçülüğe İlişkin Makaleler, c. 2, İstanbul: M. Eğitim Basımevi, 2001, s. 103-113 adlı değerlendirmeleri ve Gazi M. Kemal Atatürk Eğitim Politikası Üzerine Konuşmalar (Ankara: Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yay., 1984) adıyla Atatürk'ün nutuk ve konuşmalarından seçtiği eğitimle ilgili sözler, gene aynı konuda Vasfi Bingöl'ün seçmeleri (Atatürk'ün Millî Eğitimimizle İlgili Düşünce ve Buyrukları, Bugünün Diliyle, Ankara: Türk Dil Kurumu, 1970), Yahya Akyüz'ün "Atatürk'ün Türk Eğitim Tarihindeki Yeri" (Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 1987, sy. 10, s. 71-90), Ülker Akkutay'ın "Atatürk'ün Eğitim Görüşü" (A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1982, sy. 2, s. 1-17), Saffet Bilhan'ın "Atatürk'ün Eğitim Felsefesi" (Atatürk İlkeleri Işığında Türk Eğitim Sistemi Bilimsel Toplantısı, (Ankara, 18-20.11.1981), Ankara, 1983, s. 51-57) Ruhi Sarpkaya, "Atatürk'ün Eğitim Politikasında Tevhid-i Tedrisatın (Öğretim Birliği) Yeri ve 1950 Sonrası Uygulamaların Sonuçları" (Yüksek Lisans tezi, 1998); Adem Korukçu, "Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Din Eğitimi" (Yüksek Lisans tezi, 2001) gibi çalışmalar sayılabilir. Atatürk dönemi hakkında yapılan diğer lisansüstü çalışmalara şu örnekler de eklenebilir: Hüsnü Yılmaz Livatyalı, "Cumhuriyetin İlanına Kadar Büyük Millet Meclisi'nde Eğitim İle İlgili Görüşmeler Üzerine Bir İnceleme" (Doktora tezi, 1997); Kemal Bakar, "Atatürk Döneminde (1923-1938) Eğitim Felsefesi ve Orta Dereceli Okullara Öğretmen Yetiştirme Kurumları" (Yüksek Lisans tezi, 1992); Emine Aslan, "Atatürk Döneminde (1923-1938) Pragmatizm ve Ekonomiye Yönelik Mesleki ve Teknik Eğitim" (Yüksek Lisans tezi, 1992); Ferhan Babaloğlu, "Atatürk Döneminde Milli Eğitimde Çağdaşlaşma (1923-1938)" (Yüksek Lisans tezi, 1994), Yüksel Nizamoğlu, "Osmanlı Eğitim Sisteminin Atatürkçü Eğitim Sistemiyle Karşılaştırılması" (Yüksek Lisans tezi, 1995); Hayrettin Ergün, "Kemalist Eğitim Politikasının Doğuşu ve Gelişimi" (Yüksek Lisans tezi, 1998); Halil Özcan, "Atatürk Dönemi Milli Eğitim Politikası ve Atatürkçü Düşüncenin Eğitimle Etkileşimi (1920-1938)" (Yüksek Lisans tezi, 2003).

Yapılan bu çalışmalar genel olarak incelendiğinde, bazılarının derleme niteliği taşıdığı, bazılarının arşiv belgelerinin taranmasıyla oluşturulduğu, bazılarının Atatürk'ün

yapıp ettiklerinden yola çıkarak onun eğitim görüşünü anlamaya çalıştığı, diğer bazılarının ise Atatürk'ün doğrudan eğitim ile ilgili yazıp söylediklerinden hareket ederek onun eğitim görüşünü ortaya koymaya çalıştığı görülmektedir. *Bu çalışmanın, bütün bunlardan biraz farklı olarak, Atatürk'ün doğrudan doğruya eğitim ile ilgili olmayan söyleyip yazdıklarının da eğitim ile ilişkisini kurmaya çalışan bir özelliği olduğunu belirtmek gerekir.*

Bu araştırma, Atatürk'ün söyleyip yazdıkları ışığında Atatürk'ün Eğitim Felsefesini anlamaya katkı yoluyla, Türkiye eğitim sisteminin her bir parçasında görev yapan teorisyen ve uygulamacılara, Türkiye'nin eğitim felsefesinin yapılandırılmasında bir ışık olmak bakımından önemli olabilir.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden “kuram oluşturma” yaklaşımı kullanılmıştır. Glaser'e göre kuram oluşturma yaklaşımı, toplanan verilerden yola çıkarak daha önceden bilinmeyen bir takım sonuçları birbiri ile ilişkisi içinde açıklayan bir modelleme çalışması anlamına gelmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 40–76). Araştırmada kuram oluşturma yaklaşımına uygun olarak, bir eğitim felsefesinin taşınması gereken olmazsa olmaz boyutlar (parçalar) bağlamında Atatürk'ün söylediklerini ve yazdıklarını kayıt altına alan kaynaklar taranmış elde edilen verilerden yola çıkılarak Atatürk'ün Eğitim Felsefesinin ne olabileceğine yönelik bir yapı (sistem-model-kuram-görüş) oluşturulmuştur. (Ekiz, 2003, 49)'a göre; yaklaşımın amacı; araştırılan durumla ilişkili olarak kuram keşfetmek ya da üretmektir. Bu açıklamaya uygun olarak çalışmanın ürünü olarak meydana gelen eğitim felsefesi (sistem-yapı-kuram vb.), Atatürk'ün söylediklerini ve yazdıklarını kayıt altına alan kaynaklardan toplanan verilere göre şekillendirilmiştir (Tablo-1).

Araştırmanın evrenini, “Atatürk'ün (söyleyip –kayıtlı- yazdıkları ışığında) eğitim felsefesi nedir?” probleminin tümüne ya da herhangi bir boyutuna cevap olabilecek Atatürk'ün söylediklerinden ve yazdıklarından oluşan dokümanlar (kitap vb.) oluştururken; örnekleme ise kuram oluşturma stratejisi ile yapılan araştırmalarda kullanılan “kuramsal örnekleme” yaklaşımına dayalı olarak oluşturulmuştur. Yıldırım ve Şimşek (2005: 115)'e göre kuramsal örnekleme, araştırma sorusunun yanıtı olabilecek kavramların ve süreçlerin tekrar etmeye başladığı aşamaya (doyum noktası)'na kadar veri toplamaya devam edilmesini gerektiren bir örnekleme yaklaşımıdır. Bu tür örnekleme yaklaşımı, genellikle önceden belirli sınırlarla örnekleme oluşturmaya olanaklı güçlü bir kuramsal çerçevenin zayıf olduğu durumlarda kullanılmaya uygundur. Bu da genellikle az araştırılmış ya da hiç araştırılmamış olgu, olay ve durumlara işaret eder. Bu amaçla konunun bütünüyle ya da herhangi bir boyutuyla ilişkili alan yazında bulunan dokümanlar, içerik olarak birbirini yineleme durumuna gelene kadar örnekleme dâhil edilir. Bu araştırmada da kaynaklarda belirtilenler birbirini yinelediği sürece kadar incelenmiş ve oluşturulan modelde belirtilen eksikliklerin tümü göz önüne alınmaya çalışılmıştır. Bu işleme bir örnek vermek gerekirse, Atatürk'ün yazdığı "Nutuk" adlı eserde bir eğitim felsefesinin boyutlarından olan "Niçin Eğitelim?" sorusuna cevap olabilecek doğrudan veya dolaylı ifadeler alınmış ve bu soruya cevap olabilecek başka ifade kalmayınca kadar bu işleme devam edilmiştir.

Tablo-1: Araştırmaya abi tutulan Atatürk Eserleri

Eserin Adı	Yazarı:	Yaymevi
Nutuk	Mustafa Kemal Atatürk	Türk Tarih Kurumu Yayınları
Atatürk'ün Resmî Yayınlarına Girmemiş Söylev, Demeç, Yazışma ve Söyleşileri	Sadi Borak	Kaynak Yayınları 1997
Atatürk'ün Arıburnu Savaşları Geometri	Mustafa Kemal Atatürk	Orgün Yayınları; İstanbul
T.B.M.M Açık ve Gizli Oturumlarındaki Konuşmalar	Kâzım Öztürk	Türk Dil Kurumu Yayınları; Ankara 1981
Mektuplar	Mustafa Kemal Atatürk	Kültür Bakanlığı; Ankara
Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri	Genelkurmay Başkanlığı	Ayşe Afet İnan (1989) Atatürk'ten Mektuplar Türk Tarih Kurumu Yayınları; Ankara,
Not Defterleri	Mustafa Kemal Atatürk	Millî Eğitim Basımevi İstanbul 1988
Atatürk'ün Okul Gezileri	Ahmet Bekir Balazoğlu	Ali Mithat İnan (1996) Atatürk'ün Not Defterleri Gündoğan Yayınları
Eskişehir-İzmit Konuşmaları 1923	Mustafa Kemal Atatürk	Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları- Ankara 1999
Medeni Bilgiler	Mustafa Kemal Atatürk	Kaynak Yayınları İstanbul 1999
Cumalı Ordugâhi	Mustafa Kemal Atatürk	Ayşe Afet İnan (1969) Medeni Bilgiler ve Atatürk'ün El Yazıları Türk Atatürk'ün Bütün Eserleri Kaynak Yayınları Cilt 1 yd yazılacak
Zabit ve Kumandan ile Hasbihal	Mustafa Kemal Atatürk	İş Bankası Yayınları İstanbul 2006
Taktik Meselesinin Çözümüne Dair Bazı Nasihatler	Mustafa Kemal Atatürk	Atatürk'ün Bütün Eserleri Kaynak Yayınları Cilt 1 yd yazılacak
Karlsbad Hatıraları	Mustafa Kemal Atatürk	Ayşe Afet İnan (1999) Mustafa Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları Cumhuriyet Gazetesi
Taktik Ta'biyat Seyahati	Mustafa Kemal Atatürk	Atatürk'ün Bütün Eserleri Kaynak Yayınları Cilt 1 yd yazılacak

Araştırmada veriler, Toprakçı, Eren, Buldur, Bozpolat ve Dağdeviren tarafından yürütülen bir çalışmada (2010) kullanılmak üzere hazırlanan özet ve ayrıntılı eğitim felsefesi akımları tablolarının da kullanılmasıyla oluşturulan “Eğitim Felsefesi Saptama Aracı” adı verilen bir araç yoluyla iki aşamadan oluşan bir süreçte toplanmıştır. İlk aşamada, Atatürk Eserlerinde aranacak kavramların neler olacağına karar verilmiştir. Bunun için Eğitim Felsefesi alanyazınındaki kitapları tespit etmek üzere eğitim bilim alanının 62 uzmanının e-ileti aracılığıyla görüşlerine başvurulmuştur. Önerilen kitaplardan eğitim felsefesi akımlarına yer veren kitaplar dikkate alınmıştır. Gelen cevaplara göre frekansı en fazla olan 5 temel klasik eser sırasıyla şöyledir: Cevat Alkan (1983), *Eğitim Felsefesi*; Mustafa Ergün (1996), *Eğitim Felsefesi*; Veysel Sönmez (2005), *Eğitim Felsefesi*; Saffet Bilhan (1991), *Eğitim Felsefesi*; G.L.Gutok (2005), *Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar*; Bu kaynaklar incelenmiş ve yarısından fazlasında yer alan akımlar çalışmaya alınmıştır. Bu akımlar; Daimicilik, Esasicilik, İlerlemecilik, Yeniden İnşacılık, Politeknikçilik ve Varoluşçuluktur. Daha sonra bu

akımlarda akımların her birini somutlayacak ve söz konusu akım için birer ölçüt olarak değerlendirilebilecek ifadelerin aranmasına geçilmiştir. Bunun için, bir eğitim felsefesi akımında olmazsa olmaz temel öğeleri saptayacak ortak sorulardan yararlanılmıştır. Bu ortak sorulardaki temel kaygı bir eğitime felsefe olacak görüşün, eğitimin bütün yönlerini kapsayıcı olması zorunluluğudur. Söz konusu kapsayıcılığın “Niçin öğretelim?” “Ne öğretelim?”, “Nasıl öğretelim?”, “Nerede öğretelim?”, “Ne kadar-zaman öğretelim?”, “Kime-kimlerle öğretelim?” şeklindeki sorularla saptanabileceği sayıltılmıştır. Her bir eğitim felsefesi akımının bu sorulara verdiği cevaplar doküman inceleme yoluyla, çalışmada kullanılmak üzere belirlenen beş temel kaynak esas alınarak belirlenmiş ve Tablo 4-5-6-7-8-9’da (Bak: Ekler) görüldüğü gibi önce her bir soruya her bir akımın verdiği cevaplar olarak ayrı ayrı tablolaştırılmıştır. Bu tabloların “Cevapların Sentezi” bölümlerinin ana bir tabloda birleştirilmesiyle de “Eğitim Felsefesi Saptama Aracı” adı verilebilecek bir araç-ölçek elde edilmiştir. Atatürk’ün eserleri taranırken bu tablo (2) esas alınmış ancak çıkmaza düşüldüğü noktalarda da ana tablolardan (4-5-6-7-8-9) yararlanılmıştır.

Tablo-2 Eğitim Felsefesi Saptama Aracı

	DAİMGİLİK	ESASİCİLİK	İLERLEMELİK	YENİDEN KURMACILIK	POLİTEKNİKÇİLİK	VAROLUŞÇULUK
İNÇİN?	*İnsanlık için *değişmeyen evrensel gerçeğe uyum *Tanrıya ulaşmak için *mutlak doğrulara ulaşmak için *daim olmak için	*İnsanın toplumsallaşmasını sağlama, *sağat kültürel değerleri kazandırma, *değişme ve değişim için önleme, *kültürel mirası koruma, *devlet içinde yaşamak için *faniak, gibi büyük önemi olan devamlı ve gerçekçi standartlara uyum	*Dünyayı kontrol altına almak *Sürekli değişen hayata uyum sağlamak *yaşamayı öğrenmek *iletmek için	*Toplumun yeniden kurmak *demokrasi için *dünyaya uyumunu yaratmak *baş, kardeşlik ve dünya vatandaşlığı için	*Hüretim için *Kard eşliği, baş, adalet, eşitlik için *Toplumun yarar için *İstisnâ ve dayanışma için	*Hendini gerçekleştirmek için *Toplumsal değerlerde kurtulmak için *Haroluş için *Közür olmak *Hendini sorumlu Luklarını a mak *İsteyişleşmek
NE?	*İnsan doğasının ortak olan konularını içeren bir müfredat, *büyük kitaplar *temel ahlak ve karakter prensipleri, *tevereysel ve tekrar eden konular	*Toplumun ve ataların tecrübe geleneği, *sağat kültürel değerleri *Temel disiplinler (dersler) *çağdaş bilimsel bilgiler *İstedi edilmiş bilgiler	*Sürekli değişen hayatın bilgileri *Fiziki problem alanları *İstedi problemlerden beslenen müfredat *Gerçek hayatın bilgisi	*Her türlü ciddi sorunlar-konular *modern yaşamın gerçek problemleri *bilimin bilgisi	*Hayatın kendisi *çok yönlü içerik *Hedenseal eğitim *Politik ve teknik konular içeren dersler	*daha çok sosyal bilimlerin bilgileri, *öğrencinin kendini seçtiği konu veya dersler *değişik ve çeşitli yetenekler
NASIL?	*Doğrular sistematik olarak *Sokratik tarzda *Hüretim, büyük kitaplarla *İstisnâ çalışmaları *Hüretim çalışmaları *Hüretim	*İstisnâ çalışmaları *Kitaplar *tezler ve tekrar	*problemleri çözümlenmesi *yaşamı ve deney yoluyla *İstisnâ çalışmaları *öğrenci merkezli *proje yoluyla	*demokratik yöntemler *Hüretim yoluyla *Hüretim kullanılmadan *İstisnâ yöntemleri *teknolojik güçlerle	*proje tabanlı *İstisnâ çalışmaları *Hüretim araç ve gereçleri *yaşamı çalışmaları *İstisnâ ve eğitim için	*Hüretim verimliliği *İstisnâ çalışmaları geliştirilerek *İstisnâ çalışmaları kullanarak *İstisnâ çalışmaları kullanarak *İstisnâ çalışmaları kullanarak
NEREDE?	*yaşam ortamları *okullar *İstisnâ çalışmaları	*okullar *standart yerlerde *Hüretim ve İstisnâ çalışmaları	*demokratik okullar *öğrenciye dönük ve İstisnâ çalışmaları *yaşamı çalışmaları *İstisnâ çalışmaları	*Toplumsal değişimden sorumlu okullar *Hüretim ve İstisnâ çalışmaları *okullar *okullar grup çalışmaları emekli çalışmaları	*İstisnâ çalışmaları *Hüretim çalışmaları *Hüretim çalışmaları	*İstisnâ çalışmaları *İstisnâ çalışmaları
NE KADAR ZARARLI?	*İnsanlık için temel ve evrensel nitelikten kazanıncaya kadar *Her zaman	*temel eğitim veren ve kadar *İstisnâ çalışmaları	*İstisnâ çalışmaları *İstisnâ çalışmaları	*Toplumun yeniden kurana kadar	*temel üretim tür ve araçlarını öğrenimciye kadar *daha farklı üretim bilgilerine ihtiyaç duyulduğunda	*öğrenciye kendi gelene kadar *İstisnâ çalışmaları yok *Közür öğrenimciye kadar
KİME KİMLERLE?	*Bilme görevi bir zihne sahip olan öğrencilere *Okullar, entelektüel, gözlemci, bilimsel kimselerce *öğretimin modelidir	*Doğrudan hiçbir bilgi ve beceriye sahip olmayan öğrenciler *İstisnâ çalışmaları ve koruma *öğretimin görevidir *öğretimiyle öğretimin *İstisnâ çalışmaları ve İstisnâ çalışmaları *öğretimin *İstisnâ çalışmaları	*Kendi gelişmelerini kendileri planlayan öğrenciler *değişimci öğrenciler *İstisnâ çalışmaları *İstisnâ çalışmaları *İstisnâ çalışmaları	*değişimci yaratacak öğrencilere *İstisnâ çalışmaları *İstisnâ çalışmaları *İstisnâ çalışmaları	*İstisnâ çalışmaları *Hüretim çalışmaları *Hüretim çalışmaları	*İstisnâ çalışmaları, merak, enerji ve açık göz öğrenciler *İstisnâ çalışmaları *İstisnâ çalışmaları *İstisnâ çalışmaları

Araştırma yönteminin ikinci aşamasında, araştırmacı Tablo-2 ölçütünde Atatürk’ün Eserlerini incelemiştir. Bunun için öncelikle bir eğitim felsefesinde olması gereken özellikleri belirleyen altı temel soruya (“Niçin öğretelim?”, “Ne öğretelim?”, “Nasıl öğretelim?”, “Nerede öğretelim?”, “Ne kadar öğretelim?”, “Kime-kimlerle öğretelim?”) "doğrudan veya dolaylı cevap" niteliği taşıyabilecek ifadeler söz konusu eserlerde aranmıştır. Sonra bulunan cevaplar söz konusu sorular altında kümelenecek şekilde NVIVO programına aktarılmıştır. Bu program aracılığıyla öncelikle, her bir soru altında

bulunan ifadelerde sıklıkla geçen kelimeler bulunmuştur. Sonra, probleme yanıt vermek için, felsefi sorular altında kümelenen ifadeler, Tablo-2 de verilen eğitim felsefesi akımları ışığında, gözden geçirilmiş ve hangi akıma ait iseler akımın içine yerleştirilmişlerdir. Böylelikle her bir eğitim felsefesi boyutu (sorusu) bağlamında Atatürk'ün eğitime ilişkin görüşünün hangi eğitim felsefesi içinde olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu sürece bir örnek vermek gerekirse, "*Efendiler, bir milli eğitim programı, çizmek istemem, Fakat şu noktaları ifade edeyim ki, ilköğrenim ve ortaöğrenim derhal insanlığın ve uygarlığın gerektirdiği ilmi ve fenni versin. Fakat o kadar pratik bir biçimde versin ki, çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmaya mahkûm olmadığına emin olsun!*" (Eskişehir İzmit Konuşmaları Kaynak Yayınları, 1999, s.225), ifadesi eğitim felsefesi sorularından Ne? Sorusuna bir cevap olarak alınmıştır. Çünkü Atatürk bu nitelemesiyle Türk insanına "hayatın kendisini" öğretmek gerektiğini düşünmektedir. Bu ifadenin hangi eğitim felsefesi akımına girdiğine bakmak için ekte verilen "Eğitim Felsefesi Saptama Aracı" yani Tablo-2 incelenmiş ve görülmüştür ki "Politeknikçilik"e girmektedir. Daha sonra, herbir soruya cevap olan tespitler her akım için ayrı ayrı toplanarak o akımın altı sorusu (eğitim felsefesi boyutu) altında sayısallaştırılmış böylece o akımın hangi sorusuna kaç cevap (ifade) verildiği belgelenmiştir. En sonra ise herbir akımın bütün sorularına verilen cevaplar toplanarak Atatürk'ün ağırlıklı eğitim felsefesi (akımı) bulunmuştur. Bu arada Tablo 2 de çelişkiye düşülen durumlarda, ekte verilen herbir akım tablosu incelemesi yapılmıştır.

Araştırmada gerçekleştirilen incelemeler Eğitim bilimlerinin çeşitli dallarında yüksak lisans ve doktora düzeylerindeki öğrencilerden "oluşturulan bir grubun elemanları" (Mustafa Ersoy, İclal Dağdeviren, Hilal Yücel, Ebru Bozpolat, Sümeyye Mermer, Osman Koçak, Behiye Ertaş, Kerem Çınar) bazında her bir eser için bireysel olarak yaptırılmış daha sonra herkesin ürünü ayrı ayrı olmak üzere oluşturulan grubun elemanlarının görüşleri doğrultusunda veri olarak ele alınmıştır. Ayrıca çalışmada kullanılacak kaynak kitapların tespit edilmesi için de alanın uzmanlarından görüş alınmıştır. Eserlerde karar verilemeyen, anlamından bulgu üretilmeyen ifadeler ile akımların sorulara verdiği cevaplara karşılık gelmeyen kısımlar değerlendirmeye alınmamıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bulguları, eğitim felsefesi soruları bazında ortaya çıkan akım ya da akımların (eğitim felsefesi) ve her sorunun toplam cevapları bazında da ağırlıklı felsefenin ne olduğunun anlaşılmasını sağlayacak şekilde sunulmuştur.

1- Atatürk'ün, "Niçin Eğitelim?" (Amaçlar) boyutunda somutlaşan eğitim felsefesi ile ilgili bulgular ve yorum

Atatürk'ün, eğitimin amacının, geleceğin toplumunu yetiştirmek, olması gerektiğine dönük nitelemeleriyle "yeniden inşacı"; eğitimin amacının milli ve toplumsal beraberliğe katkı sağlamak olması gerektiği ile ilgili tespitleri bağlamında "Esasici"; eğitime, toplumu çağdaş medeniyetler seviyesine çıkarma, gayretinde olmalıyla ilgili verdiği görev bağlamında "İlerlemeci"; eğitimin üreten bireyler

yetiştirilmesi zorunluluğu ile ilgili nitelendirmeleriyle "Politeknikçi" ve eğitimin değişmemesi gereken ve insanı insan yapan özellikler üzerine temellendirmesinin önemine vurgu yapan söylemleriyle "Daimci" bir eğitim anlayışına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Atatürk'ün eğitimin amaçları bağlamında ön plana çıkan eğitim felsefesinin "Yeniden İnşacılık" olduğu anlaşılmıştır. Atatürk bu anlayışını, Nutuk (s.9)'ta şöyle dillendirmektedir: *"Efendiler, bu durum karşısında bir tek karar vardı. O da millî hâkimiyete dayanan, kayıtsız şartsız, bağımsız yeni bir Türk devleti kurmak!"*

Niçin öğretilim? soru alanı ile ilgili olarak, en fazla yinelenen ve bu soruya karşılık gelebilecek anlamlı kelimeler de yukarıda belirtilen sonucu desteklemektedir. Bu kelimeler "millî", "millet" ve "yeni"dir. Buna göre bu soru alanı açısından Atatürk'ün hangi akıma girdiği yorumlandığında "yeni" kelimesiyle Yeniden İnşacı ve "millet" kelimesiyle de Esasici eğitim akımında olduğu söylenebilir.

Tablo 3 incelendiğinde Atatürk'ün en az "Varoluşçuluğa" vurgu yaptığı görülecektir. Buna göre onun, eğitimin amacında bireyselliğe yer verici bir anlayışa sahip olmadığı söylenebilir. Eserlerinin "eğitimin amacı" kavramı açısından yapılan incelenmesinde Varoluşçu nitelenebilecek tek ifadesi: *"... Fakat fertler de vardır. Meclis memleket ve devlet işlerini fertlerle şahıslarla yapmaktadır. Her devletin işlerini yürüten şahıs ve şahıslar meydandadır..."* (Nutuk, 444).

Bugün Milli Eğitimin Amaçları ile bu Tablo (3) karşılaştırıldığında herhangi bir çelişki yokmuş gibi görülebilir. Ancak uygulamalara bakıldığında amaçlardan uzak olduğu ve okulun, öğretmenin, anne ve babanın toplumsal çıkarı bireysel çıkarın üstünde tutan bireyler değil, tam tersi bireysel çıkarını toplumun çıkarından daha çok ön planda tutan nesiller yetiştirmekte olduğu gerçeğiyle yüz yüze gelmektedir. Benzer bir nitelendirme, "Atatürk'ün eğitim anlayışı ile bugünkü uygulamalar arasında çelişkiler bulunmaktadır" şeklindeki bir tespitle bundan neredeyse otuz yıl önce Doğan (1982, 34) tarafından da yapılmıştır.

2- Atatürk'ün, "Ne öğretilim?" (İçerik) boyutunda somutlaşan eğitim felsefesi ile ilgili bulgular ve yorum

Atatürk'ün yeni kurulan ülkenin sonsuzluğu açısından yetişecek yeni neslin Cumhuriyetin değerleriyle donanık olması gerektiğine dönük vurgularıyla "yeniden inşacı"; Cumhuriyet ile barışık ve onu sonsuza kadar sürdürmenin bilgilerinin öğretilmesi ile ilgili söylemiyle "Esasici"; savaşımlardan yorgun, yoksul çıkmış toplumun yaşaması için öğrencilere ve herkese bir an önce üretimin bilgilerinin verilmesine dönük göndermeleriyle "Politeknikçi"; yeni toplumun eskimesini engellemek adına sürekli ilerlemenin bilgisinden beslenmesi gerekliliği tespitiyle "İlerlemeci": diğer toplumların içinde insanlığın erdemini oluşturan niteliklerin her bireyde oluşturulması zorunluluğu tespitleriyle "Daimci" olduğu anlaşılmıştır.

Ne öğretilim? soru alanı ile ilgili olarak en fazla yinelenen ve soruya karşılık gelebilecek anlamlı kelimeler de bu sonucu desteklemektedir. Bu kelimeler, "hayat", "millet" ve "yeni"dir. Buna göre bu soru alanı açısından Atatürk'ün hangi akıma girdiği

yorumlandığında “yeni” kelimesiyle Yeniden İnşacı ve “millet” kelimesiyle Esasici ve “hayat” kelimesiyle de Politeknikçi eğitim akımında olduğu söylenebilir.

Atatürk'ün, eğitimin içeriği bağlamında, ön plana çıkan eğitim felsefesinin "Esasicilik ve Yeniden İnşacılık" olduğu anlaşılmıştır. Yeniden inşacı anlayışına gönderme yapacak bir tespit, Not Defterleri (s.110)'nden yapılan şu alıntı destekleyebilir: “Çocuklarımıza ve gençlerimize görmekte olduğu tahsilin(ilim öğrenmek veya öğretmek için çalışmak) hududu her ne olursa olsun her şeyden evvel: Türkiye'nin istiklaline, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve Hükümeti'ne düşman olan bütün anasırarla(bir şeyin meydana gelmesine sebep olan temel esaslar) mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir” Diğer yandan, aynı zamanda eğitimin içeriğinde "Esasici" de olmak gerektiğine dönük sayılabilecek, "Çocuklarımıza ve gençlerimize görmekte olduğu tahsilin(ilim öğrenmek veya öğretmek için çalışmak) hududu her ne olursa olsun her şeyden evvel: Türkiye'nin istiklaline, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve Hükümeti'ne düşman olan bütün anasırarla(bir şeyin meydana gelmesine sebep olan temel esaslar) mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir." Budak (2003)'in Esasicilik akımının temelini oluşturan “Kültürel mirasın çocuklara ve genç nesillere kazandırılması” görüşünün, Atatürk için çok önemli bir amaç olduğu, tespiti ile Karagözoğlu (1985) tarafından yapılan “Atatürkçü eğitimin milli olması” gerektiği ile ilgili tespiti, bu sonucu desteklemektedir.

Tablo 3'e bakarak, Atatürk'ün eğitimin içeriği bağlamında öğrencilere verilecek olanlarla ilgili olarak “Varoluşçu” eğitim felsefesine mesafeli bir duruş sergilediği anlaşılmaktadır. Diğer yandan, Zabit ve Kumandan ile Hasbihal (s.74) adlı eserinde bir asker ile ilgili çizdiği manzara oldukça dikkat çekicidir: “Asker kendi başına karar vererek harekete geçmek; sorumluluk denem, sonuca yönelik endişeden tamamen kurtulmuş olmak; başlı başına var olmak ve bağımsız olmakla kendini gösterir. Ve böyle bilinmesi gereken askeri doğa, özel biçimde öğretilecek derecede büyük öneme sahiptir.” Aslında birbirine nerdeyse taban tabana zıt sayılabilecek iki akım olan Esasicilik ve Varoluşçuluk'un özellikle çocuklara öğretilceklerin neler olması gerektiği düşüncesinde çok farklı oranlardaki varlığı eğitim felsefesi açısından bir tutarlılığa işaret etmektedir.

Bugün yapılmaya çalışılanlar gözden geçirildiğinde özellikle "öğretimleştirilen" bir içerik ile karşılaşılmaktadır. Bu süreç bireyselleştirilen eğitim anlamında son hızla ilerleyişini sürdürmektedir. Son zamanlarda yapılandırmacı anlayışla yeniden yazılan müfredatlar da bunun bir kanıtı gibi durmaktadır. Hemen her eğitim bilimcinin hem fikir olabileceği üzere "öğretim" kavramı herhangi bir şeyin öğretilmesi-ya da öğrenilmesi-ile ilgili olabilir. Oysa (formal) eğitimin içinde gerçekleştirilen "öğretim" de böyle bir rastlantısallık olmaz. Bir başka deyişle bireylere özgü programlarla yapılan eğitim denmez denilse denilse “öğretim” denir. Oysa yeniden inşa edilen toplumun "ilelebet payidar" kalmasının anahtarı eğitimidir. Ve Atatürk'e göre de eğitim toplumsal (milli) olmalıdır. Nitekim Doğan (1982, 34)'da, "Eğitim çalışmalarının hemen hepsi 'Atatürk ilkeleri doğrultusunda' cümlecisi ile başlamakta, fakat izlenen yöntemlerle, programa alınan içeriğin 1920'lerdeki Atatürk'ün görüşleri ile tutarlı bulunup bulunmadığı tartışılabilir niteliktedir" diyerek bu yorumu desteklemektedir.

3- Atatürk'ün, "Nasıl öğretilim?" (Yöntem) boyutunda somutlaşan eğitim felsefesi ile ilgili bulgular ve yorum

Atatürk'ün, eğitimin yöntemi bağlamında, ön plana çıkan eğitim felsefesinin "İlerlemecilik ve Daimcilik" olduğu anlaşılmıştır. Tablo-3'e göre, Atatürk'ün, "Nasıl öğretilim?" şeklindeki eğitim felsefesi sorusuna "projeler yoluyla ve işbirliğine dayalı olarak" şeklindeki söylemleriyle "İlerlemeci" bir metotla cevap verdiği anlaşılmaktadır. Diğer yandan bu akımı izleyen diğer cevaplarıyla da çoğul bir metot anlayışına sahip olduğu söylenebilir. Buna göre disipline yaptığı vurgularla "Daimci ve Esasici" bir nitelik gösterirken; bilimsel, yaparak yaşayarak ve işbirliğiyle şeklindeki ifadeleriyle "Yeniden İnşacı ve Politeknikçi" ve son olarak güven oluşturarak, sorumluluklar vererek, bireysel farklılıkları dikkate alarak şeklindeki göndermeleriyle de "Varoluşçu" bir niteliğe sahip olduğu söylenebilir.

Nasıl öğretilim? soru alanı ile ilgili olarak en fazla yinelenen ve soruya karşılık gelebilecek anlamlı kelimeler de bu sonucu desteklemektedir. Bu kelimeler, "hareket", "kendi" ve "biz"dir. Buna göre bu soru alanı açısından Atatürk'ün hangi akıma girdiği yorumlandığında "hareket" kelimesiyle İlerlemeci ve "kendi" kavramlarıyla Politeknikçi ve Varoluşçu ve "biz" kelimesiyle de Daimci ve Esasici eğitim akımında olduğu söylenebilir.

Mart 1923 tarihinde TBMM'de yaptığı konuşmada söylediği "*Eğitim ve öğretimde uygulanacak yöntem, bilgiyi insan için bir süs, tahakküm aracı veya medeni bir zevkten ziyade, yaşamda başarılı olmayı sağlayan pratik ve kullanışlı bir araç haline getirmektir*" ifadesi özellikle Politeknikçi bir metot anlayışına neden sahip olduğuna getirilen bir örnek olabilir.

Atatürk'ün eğitim felsefesinin bu boyutu neredeyse bütün akımlardan istifade eden bir anlayışı sergilemektedir. Tablo-3'de dikkat çeken iki akım Daimcilik ve Varoluşçuluktur. Birbirine neredeyse taban tabana zıt bu iki akımın (ki hatırlanacağı üzere eğitimin amacı ve içeriğini belirleme konusunda birbirinden oldukça farklılık gösteren bir sonuç ile karşılaşmıştı) özellikle eğitimin metodu söz konusu olduğunda bir araya nasıl gelebildiği üzerinde düşünülmesi gereken bir bulgu olarak ortaya çıkmaktadır. Daimciliğin disiplin ve ahlakiliğe yaptığı vurgu ile Atatürk'ün, Görüş ve Direktifler adlı kitabında (s.301) "*Hayatın her çalışma safhasında olduğu gibi özellikle öğretim hayatında sıkı disiplin başarının esasıdır. Müdürler ve öğretim kadroları disiplini sağlamaya, öğrenci ise disipline uymaya mecburdur*" sözü buluşurken; Varoluşçuluğun bireysel olabilme, yetenek, sorumluluk alma ve kendiliğinden hareket edebilme özellikleri ile Atatürk'ün, Zabit ve Kumandan ile Hasbihal (s.22) adlı kitabında altını çizdiği "*Komutan, subay, er yetiştirmekte izlenecek esasların, uygulanacak eğitim yöntemlerinin, yapılacak talimlerin amacını, kendiliğinden iş görme özelliğinin oluşmasına yönelmekte kuşkuya ve duraksamaya yer yoktur*" sözü ile buluşmaktadır. Buna göre, eğitimin metodunda birlik içinde tekliliğin önemi ön plana çıkmakta ve bireylerin yaratıcılığı olmadan toplumsal işbirliklerinin güdükleşip tekrara dönüşeceği sonucuna ulaşılabilmektedir.

4- Atatürk'ün, "Nerede öğretilim?" (Yer) boyutunda somutlaşan eğitim felsefesi ile ilgili bulgular ve yorum

Eğitimin yeri ile ilgili olarak özellikle dört akımın ortak bir nitelik gösterdiği söylenebilir. Bu akımlar Daimcilik, Esasicilik, İlerlemecilik, Yeniden İnşacılık iken; ortak noktaları ise dördünün de yer olarak "yapay ortam" ve "okul"a işaret etmeleridir. Diğer yandan, toplumsal bir nitelik gösteren Politeknikçilik ve bireysel nitelik gösteren Varoluşçuluğun da "her yerde eğitim" düşüncesinde aynı oldukları söylenebilir.

Atatürk'ün eğitim felsefesinin bu boyutu (yer) açısından dört akımın özelliklerini taşıdığı anlaşılmıştır. Bu düşünceye götüren temel neden Atatürk'ün eserlerindeki ifadelerinde "mektep", "okul", "standart yer" vb. gibi kavramlara sık yer vermiş olmasıdır. Medeni Bilgiler (s.80) adlı eserinde bu sonuca örnek olabilecek bir düşüncesini şöyle dile getirmektedir: *"Öğretim, bir kimsenin kendi bilimini başkalarına öğretmesidir". Buradaki öğretimde amaç, aile içinde yapılan öğretim ve eğitim değildir. Bir kurum açarak, genel öğretimde bulunmaktadır."*

Nerede öğretilim? soru alanı ile ilgili olarak en fazla yinelenen ve soruya karşılık gelebilecek anlamlı kelimeler de sonucu desteklemektedir. Kelimeler, "okul", "milli", "bütün" ve "bir"dir. Buna göre bu soru alanı açısından Atatürk'ün hangi akıma girdiği yorumlandığında "okul ve milli" kavramlarıyla Daimci, Esasici, İlerlemeci ve Yeniden İnşacı; "bütün" kelimesiyle Politeknikçi ve "bir" kelimesiyle de Varoluşçu eğitim akımında olduğu söylenebilir.

Tablo 3'e bakarak, Atatürk'ün her ne kadar okul kurumuna gönderme yapan ifadeleri çok gözükse de özellikle Politeknikçilik ve Varoluşçuluğa vurgu yapan ifadelerin de az olmadığı anlaşılmaktadır. Özellikle asıl öğreticinin hayat olduğuna dönük Karlsbad Hatıralarında (s.83-84) yer verdiği şu ifade bunun kanıtı gibidir: *"Mekteplerde mi? Bir defa terbiye ve tahsil valide kucağında başlar, saniyen, erkeklerde böyledir, mektepten insan mükemmel bir model olarak çıkmaz, hayata, medeniyete ve her şeye ait hakiki ve mütemerkiz terbiye ve kanaat ve içtihatlar mektepten ve hayatı umumiyeye bizzat ve bilfiil iştirakten sonra ve insanları memleketleri işleri bittemas tetkik ve tettebbü ederek iktisab olunur ve mekteb tahsil-i terbiyesi, görgüsü erkek olsun, kadın olsun insana hayat-ı umumiyeye-i müşterekede ilk adımı atmak için bile ekseriya gayr-ı kâfidir."*

5- Atatürk'ün, "Ne kadar/zaman öğretilim?" (Miktar/Zaman) boyutunda somutlaşan eğitim felsefesi ile ilgili bulgular ve yorum

Eğitimin oran ve zamanı ile ilgili soruya Atatürk'ün eserlerindeki ifadelerden cevap olarak saptanan ifade sayısı oldukça sınırlıdır. Ancak ilişki kurulabilenler ölçütünde bir tespitte bulunmak gerekirse özellikle beş akımla ifade edilebilecek ortak bir nitelik gösterdiği söylenebilir. Bu akımlar Daimcilik, Esasicilik, İlerlemecilik, Yeniden İnşacılık ve Politeknikçilik'tir. Bu akımların ortak noktaları; eğitim görevinin devletin kontrolünde olması, temel eğitimin zorunluluğu ve ister öğrenci isterse öğretmen veya konu merkezli olsun eğitim almanın gerekliliğidir.

Ne kadar/zaman öğretelim soru alanı ile ilgili olarak en fazla yinelenen ve soruya karşılık gelebilecek anlamlı bir kelime bulunamaması da bu benzeşikliği açıklamaktadır.

Ne oranda ve/veya ne zaman öğretelim? Sorusuna verilen cevaplar içinde özellikle Varoluşçuluk ile ilgili bir tespitle bulunulamamıştır. Bu da Atatürk'ün bu soruya cevap bazında Varoluşçu bir nitelik göstermediği yorumuna gidilmesine yol açabilir. Diğer yandan, özellikle diğer akımların reddetmediği ve belki de üzerinde birleştiği Medeni Bilgiler adlı eserinde (s.368-369) vurgulanan şu ifade, yapılan yoruma destek olabilir: *7 ile 16 yaş arasındaki vatandaşlar, ilköğrenim çağında sayılırlar. İlköğrenim 5 yıldır. Ortaokul ilköğrenimden sonra çocuğu üç yıl daha okutur. Bu öğrenimi yapan, ilköğrenimini kuvvetlendirmiş olur. Fakat yükseköğrenime hazır olmak için daha 3 yıllık lise öğrenimini bitirmek gerekir. Lise öğrenimi ortaokuldan sonra 3 yıldır. Şu halde tam lise öğrenimi 11 yıl devam eder. Yükseköğrenimde her mesleğin en yüksek bilgileri kazanılır.*

6- Atatürk'ün, "Kime/kiminle öğretelim?" (Kime/Kiminle) boyutunda somutlaşan eğitim felsefesi ile ilgili bulgular ve yorum

Tablo-3 incelendiğinde kime kimlerle sorularına karşılık gelebilecek ifadelerin içerik analizinden anlaşıldığı kadarıyla Atatürk'ün Yeniden İnşacı bir eğitim felsefesini benimsediği sonucuna gidilebilir. Nitekim yinelenen kelime sayısı ile ilgili olarak da bu akıma gönderme yapacak kelime sayısının diğerlerinden fazla olduğu bulgulanmıştır. Bu kelimeler "millet", "büyük" ve "yeni"dir. Buna göre bu soru alanı açısından Atatürk'ün hangi akıma girdiği yorumlandığında "yeni" kelimesiyle Yeniden İnşacı; "millet" kelimesiyle Daimci vır Esasici; "bütün" kelimesiyle Politeknikçi eğitim akımında olduğu söylenebilir.

Onun bu soru bazında bu akımda değerlendirilmesine katkı sağlayan Görüş ve Direktifler adlı eserindeki (s.303) şu ifadesi, elde edilen sonucu destekler gibidir: *"Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir. Öğretmenlerden eğitimciden yoksun bir millet henüz millet adını almak kabiliyetini kazanmamıştır. Ona basit bir kitle denir, millet denemez. Bir kitle millet olabilmek için mutlaka eğitimciler, öğretmenlere muhtaçtır"*

Atatürk'ün eğitim felsefesinin bu boyutu diğer akımlardan da azımsanamayacak oranda istifade eden bir durumu sergilemektedir. Tablo-3 de dikkat çeken iki akım, öğretmene büyük önem atfeden, onu odağa alan alan Daimcilik ve Esasiciliktir. Atatürk özellikle bu kişilerin bulunduğu bir eğitim sistemini Zabıt ve Kumandan ile Hasbihal adlı eserinde (s.57), 'subay' kelimesine yüklediği anlam itibarıyla şöyle ön plana çıkartmaktadır: *Erler, askerlik hizmeti sırasında subayların öz çocukları gibidir. Bir insan kendi çocuğunun yetişmesi için eğitim ve öğretimini, sağlığını, tavır ve davranışlarını nasıl gözetir ve bunların üstüne düşerse; subay babalar da er çocuklarının sağlık ve esenliği, görev ve sanatını güzel öğrenmesi, ahlakının düzgünlüğü, kısacası her şeyi için; aynı bağlılık ve özenle çalışacak ve bunları gözetecektir."* Ancak, bu yapılırken durağanlığa ve statükoyu korumaya dönükleşmeyecek davranışların egemen olacağı bir zamanı da nitelemektedir ki bu İlerlemeci, Politeknikçi ve Varoluşçu özellikleri olan öğretmen, öğrenci, müdür anlamına gelmektedir.

Tablo-3: Atatürk'ün, söyleyip yazdıkları ışığında somutlaşan Eğitim Felsefesinin boyutları itibariyle yapısı

Akımlar Sorular	Daimcilik	Esasicilik	İlerlemecilik	Yeniden İnşacılık	Politeknikçilik	Varoluşçuluk	Toplam
Niçin eğitelim? AMAÇ	4	17	9	19	6	1	56
Ne öğretilim? İÇERİK	18	32	15	32	26	4	127
Nasıl öğretilim? YÖNTEM	49	34	51	32	48	29	244
Nerede öğretilim? YER	26	26	26	26	14	10	128
Ne kadar öğretilim? MIKTAR ZAMAN	3	3	2	2	2	0	12
Kiminle/Kime Öğretilim? İNSAN	30	29	19	36	19	19	152
Toplam	131	141	122	147	115	63	719

7- Söyleyip yazdıkları ışığında somutlaşan Atatürk'ün Eğitim Felsefesi ile ilgili bulgular ve yorum

Tablo 3'de de görülebileceği üzere, bir kişinin eğitim felsefesinin ne olduğunu anlamak üzere sorulan altı soruya, Atatürk eserlerinde anlaşılan ifadeler olarak, verilen cevap sayısı toplamda 719'dur. Bu soruların soru türüne göre dağılımı incelendiğinde en fazla cevabın "Nasıl eğitelim" ile "Kimi/Kimlerle eğitelim?" sorularına verildiği anlaşılmıştır. Sonucun böyle olmasının bir nedeni Atatürk'ün bir asker, bir komutan olması itibariyle kendisinin de "*Subayın ere karşı davranışları da erde insani onuru ve kişisel şerefini uyandıracak yolda olmalıdır. Bu yönetime, en ince noktalarına uymak koşuluyla devam edilir ve bunda ısrar edilecek olursa; en kaba duyugulu olanlar üzerinde bile etkili olunur ve sonuç alınır*"(ZKH, 63) şeklinde

vurguladığı üzere komutanın da erlerinin öğretmeni olduğu ya da olması gerektiği düşüncesi olabilir.

Atatürk'ün eserlerinde bulunan ifadelerden çok azı sırasıyla eğitimin zaman ve oranı ile eğitimin amaçları konusunda fikirler vermektedir. Eğitimin amaçları ile ilgili bütün cevapların bileşkesi sayılabilecek şu ifade onun eğitime yüklediği anlamı ve amacı özetler gibidir: *Öğretmenler; yeni nesli Cumhuriyetin fedakâr öğretmen ve eğitimcileri, sizler yetiştireceksiniz, yeni nesil, sizin eseriniz olacaktır. Eserin kıymeti, sizin beceriniz ve fedakârlığınızın derecesiyle orantılı olacaktır. Cumhuriyet; fikren, ilmen, fenden, bedenlen kuvvetli ve yüksek karakterli koruyucular ister. Yeni nesli, bu özellik ve kabiliyette yetiştirmek sizin elinizdedir.*"(GD, 303).

Tablo 3 incelendiğinde görülecektir ki; bütün sorulara verilen cevapların toplamı bazında, yani Atatürk'ün söyleyip yazdıkları ışığında somutlaşan *Atatürk'ün Eğitim Felsefesi*, ağırlıklı olarak, *'Yeniden İnşacılık'*tır. Tablo 3 de de görülebileceği üzere, bu felsefi yapının parçaları (boyutları); eğitimin amacı açısından 'Yeniden İnşacı'; içeriği açısından 'Esasici ve Yeniden İnşacı'; yöntemi açısından 'İlerlemeci'; eğitimin yeri olarak hemen hemen bütün akımlar; eğitimin miktarı ve zamanı ile ilgili olarak 'Daimci ve Esasici' ve son olarak insan ögesi (kime-kiminle öğretilim?) yönüyle de 'Yeniden İnşacı' olarak ortaya çıkmıştır. O halde, bu şekilde ortaya çıkan "Atatürk'ün Eğitim Felsefesi" Türkiye Eğitim Sistemi'nin her bir parçasına (insan, kanun, bina, araç-gereç vb.) yansıtılacak şekilde işe koşulabilir.

Bu arada Atatürk'ün eğitim felsefesinin pür bir nitelikte "Yeniden İnşacı" bir nitelik göstermesinin yanında diğer akımların da etkisini görmek mümkündür. Buna göre bu akımı; 'Esasicilik, Daimcilik, İlerlemecilik, Politeknikçilik ve Varoluşçuluk' felsefeleri izlemektedir. Bu sonuç, alanyazında çeşitli yazarlarca ileri sürülen, "Atatürk'ün çoklu bir eğitim felsefesi niteliğine sahip olduğu ile ilgili" tespitlere bir reddiye olmamakla birlikte, en azından ağırlıklı olana vurgu yapmak bakımından önemli bir tespit gibi durmaktadır. Zira ifade edilen bu türden görüşler aşağıda da görülebileceği üzere bir akıma ağırlık verici işaretle bulunmamayı yeğlemektedirler.

Aytaç'a (1983, 112-113) göre; Atatürk'ün eğitim politikası, kendi zamanının diğer ideolojilerinin eğitim politikalarıyla karşılaştırılırsa, farklılığı görülecektir. Diğer ideolojiler hepsi belirli bir öğeyi alıp onu "değişmez kılmaktadır". İdeolojiler "devlet", "ırk", "işçi sınıfı", "din" veya "sermaye" gibi unsurlardan yalnızca bir öğeyi eğitim politikasının yegâne temeli olarak kabul etmektedir. Yani bunların hepsi de, felsefi dilde söylemek gerekirse "tekçidirler". Atatürk, böyle tek yanlı bir düşünür değildir. Eğitim politikasının temelinde, birden fazla unsur yer almıştır. Giritli (2001, 50-72) de, Mustafa Kemal'in, esas itibarıyla katı bir doktrin taraftarı olmadığını, eylem adamı olduğunu belirtirken; "kendisini hiçbir felsefe doktrini ile sınırlamayan Atatürk'ün, idealist; idealist olduğu kadar pragmatist olduğu söylenebilir. Bu nedenle, Atatürkçülüğü felsefi yönden ifade eden en uygun terim özgürlükçü demokrasinin de temeli olan "plüralizm" (çokçuluk) olabilir" demektedir. Doğan (1982) da "Atatürk dönemi eğitim politikasının skolastizm, hümanizm, realizm, pragmatizm vb. doktrinlerin hiçbirine (tek başına) bağlı kalınmadığını ifade ederek; ancak çeşitli görüşlerden faydalanarak Türkiye'nin sorunlarını çözecek şekilde bir senteze gidildiği" yorumunu yapmaktadır. Filiz (2009) ise bu durumu şöyle ifade etmektedir: Atatürk,

düşünce ve yaşamı, idealizm ve realizmi birleştirmiş; Türk düşünce yaşamı ve dolayısıyla eğitim felsefesini bu birleşime göre belirlemiştir. Onun eğitim felsefesi, tek yönlü ve indirgemeci değil; çok yönlü ve ilerlemecidir. Usa dayalı, ussal kural ve uslamlama yöntemi ile idealist; yaşam ve reel olgularla ilgili olmak bakımından da realisttir. Tarihsel süreç içinde geçmişe dönük eğitsel olgu ve örnekleri, şimdi ve ileriye dönük ilerlemeci ve tekâmülcü felsefeyle değerlendirerek çağdaş, laik, demokratik ve modern bir eğitim yöntemine ulaşır. Atatürk, genel düşünce dünyasında olduğu gibi, eğitim anlayışında da idealisttir ancak, ütopyacı değildir; realisttir ancak pozitivist ve materyalist değildir. İdealisttir, çünkü milli bir eğitim felsefesi temeline dayanır. Realisttir, çünkü çağdaş ve yaşamla iç içe bir eğitim-öğretim anlayışına bağlıdır. Budak (2003) ise bu durumu şöyle ifade etmektedir: Atatürk'ün pragmatizme dayanan ilerlemeci eğitim akımının temsilcilerinden J. Dewey'i 1924 yılında Türkiye'ye davet edip, ondan eğitim sistemimiz hakkında rapor istemiş olması; yahut Atatürk'ün "hayatta başarılı olan, problem çözebilen insan yetiştirmeyi" esas alan pragmatizmin bazı ilkelerini benimsemiş olması, Atatürk'ün pragmatizm görüşüne bağlı olduğu anlamına gelmez. Çünkü, Atatürk aynı zamanda realist ve idealist felsefelere dayanan esasici ve daimici eğitim akımlarının da bazı ilkelerini benimsemiş ve uygulanmasını istemiştir. Örneğin, esasicilik akımının temelini oluşturan "Kültürel mirasın çocuklara ve genç nesillere kazandırılması" görüşü, Atatürk için çok önemli bir amaçtır. Yine, idealist ve natüralist felsefelere dayanan iş eğitimi akımının temel görüşü olan "insanı iş yapabilir hale getirme" görüşü Atatürk'ün eğitim felsefesiyle örtüşmektedir.

Diğer yandan Atatürk döneminin yasa ve uygulamalarıyla değerlendirmeler yapılarak Atatürk'ün eğitim felsefesinin teoride "İlerlemecilik" pratikte Daimcilik ve Esasicilik" olduğu çıkarımına yöneltecek bir takım tespitler de yapılmıştır (Ertürk 1988; Bozdemir 2006; Sönmez 2006). Ancak burada unutulmamalıdır ki Atatürk memleketin her yerine, her şeye yetebilecek güçte insanüstü bir varlık değildi, yani bütün bir teori ve uygulama diğer ilgililerin de içinde bulunduğu bir şekilde gerçekleşti. Dolayısıyla onun eğitim felsefesinin dışına çıkabilecek yasa ve uygulamalar da oldu. Hatta bunlar onun ölümünden sonra daha bir yoğunlaştı. Bu nedenle onun eğitim felsefesinin ağırlıklı olarak ne olduğuna bakarken yazdıklarından bir sonuca varmak daha isabetli bir tespiti doğurabilir. Bu araştırmanın elde ettiği sonuç, Atatürk'ün eğitim felsefesini oluşturan akımların değişik oranlarda bir senteze işaret etmesi ve Atatürk'ün Eğitim Felsefesinin ' ağırlıklı olarak Yeniden İnşacılık" olduğudur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Atatürk'ün eğitimin amaçları (Niçin Eğitelim?) bağlamında ön plana çıkan eğitim felsefesi "Yeniden İnşacılık"dır. Türkiye de eğitimin amaçlarını belirleme sorumluluğunda olan kimseler ve uygulamadakiler, Atatürk ülküsünü sürdürmek istiyorlarsa "Yeniden İnşacı" bir **amaç** tasarımına gitmelidirler.

Eğitimin içeriği (Ne öğretelim?) bağlamında, ön plana çıkan eğitim felsefesi, "Yeniden İnşacılık ve Esasicilik"tir. Türkiye de eğitimin içeriğini belirleme sorumluluğunda olan kimseler ve uygulamadakiler, Atatürk ülküsünü sürdürmek istiyorlarsa "Yeniden İnşacı ve Esasicilik" bir **içerik** belirlemeye çalışmalıdırlar

Eğitimin yöntemi (Nasıl öğretilim?) bağlamında, ön plana çıkan eğitim felsefesi "İlerlemecilik ve Daimcilik"tir. Türkiye de eğitimin yöntemini belirleme sorumluluğunda olan kişiler ve uygulamadakiler, Atatürk ülküsünü sürdürmek istiyorlarsa, "İlerlemeci ve Daimci" eğitim felsefeleriyle sentezlenen **yöntemler** saptamalı ve kullanmalıdırlar

Eğitimin yeri (Nerede öğretilim?) ile ilgili olarak özellikle dört akım temelli ortak bir nitelik gösterdiği söylenebilir. Bu akımlar Daimcilik, Esasicilik, İlerlemecilik, Yeniden İnşacılıktır. Türkiye de eğitimin yapılan yerleri belirleme sorumluluğunda olan kişiler ve uygulamadakiler, Atatürk ülküsünü sürdürmek istiyorlarsa, "Daimci, Esasici, İlerlemeci, Yeniden İnşacı" eğitim akımlarla sentezlenen **yerler** inşa etmelidirler.

Eğitimin miktar ve zamanı (Ne kadar/zaman öğretilim?) açısından beş akımla ifade edilebilecek ortak bir nitelik gösterdiği söylenebilir. Bu akımlar Daimcilik, Esasicilik, İlerlemecilik, Yeniden İnşacılık ve Politeknikçilik'tir. Türkiye de alınacak eğitimin miktar ve zamanı belirleme sorumluluğunda olan kişiler ve uygulamadakiler, Atatürk ülküsünü sürdürmek istiyorlarsa, Daimci, Esasici, İlerlemeci, Yeniden İnşacı ve Politeknikçi bir sentezle **miktar ve zaman** tespiti yapmalıdırlar.

Eğitimde, Kime/kiminle öğretilim? verilmesi gerektiği ile ilgili olarak ise Yeniden İnşacı bir eğitim felsefesini benimsediği sonucuna gidilebilir. Türkiye de gerçekleştirilecek eğitimin kime-kiminle verileceğini belirleme sorumluluğunda olan kişiler ve uygulamadakiler, Atatürk ülküsünü sürdürmek istiyorlarsa, 'Yeniden İnşacı' bir eğitim felsefesinden beslenecek bir "kime-kiminle öğretilim" profili oluşturmalıdırlar.

Bir bütün olarak düşünüldüğünde, Atatürk'ün Eğitim Felsefesi'nin ağırlıklı olarak, "Yeniden İnşacılık" olduğu anlaşılmıştır. Bu bütünü, çoktan aza doğru sırasıyla tamamlayan felsefeler; 'Esasicilik, Daimcilik, İlerlemecilik, Politeknikçilik ve Varoluşçuluk'tur. Türkiye deki Öğretmeninden Bakanına bütün eğitim uygulamacıları, Atatürk ülküsünü sürdürmek istiyorlarsa, uygulamalarının farklı nitel ve nicelinde genel olarak farklı eğitim felsefelerinden hareket etseler de özeğe mutlaka "Yeniden İnşacılık"ı almalıdırlar.

Araştırmacılar, Atatürk'ün başka eserleri açısından benzer çalışmalar yapabilecekleri gibi, Tarihte önemli yerleri olan kişiler ile okul, dernek, vakıf, siyasi partiler vb. gibi eğitim ilişkili olabilecek kurumlar için de, "**Eğitim Felsefesi Saptama Aracı**"nı ve ek tablolarını kullanarak (izin almak suretiyle) benzer çalışmalar yapabilirler.

* Bu çalışma, Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından 012 numaralı Bireysel Projesi olarak desteklenmiştir.

KAYNAKÇA

Akdağ, Bülent (2005) Hilmi Ziya Ülken' nin eğitim felsefesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Akyüz, Yahya (1987) Atatürk'ün Türk Eğitim Tarihindeki Yeri Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı 10, Cilt IV, Kasım 1987
- Alkan, Cevat (1983) Eğitim Felsefesi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Aytaç, Kemal (1971) "Politeknik Eğitim Reformları Teori ve Uygulamaları" Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları 205,
- Aytaç, Kemal (1983) "Atatürk'ün Eğitim görüşleri", Atatürkçülük II. Kitap Atatürk ve Atatürkçülüğe İlişkin Makaleler, M. Eğitim Basımevi s.103-113
- Bala, Medet (1999) Muallim Vahyi ve eğitim görüşü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul,
- Başaran, İbrahim. (1978) Eğitime Giriş. Ankara: Bimş Yayınları.
- Başgöz, İlhan ve H. E. Wilson. Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk. Dost Yayınları, Ankara, 1968.
- Beck, Sanderson (1996) Emerson's Philosophy of Education [İnternet-12.02.2011: <http://san.beck.org/Emerson.html>]
- Bilhan, Saffet (1991) Eğitim Felsefesi. Ankara: A.Ü.E.B.F.
- Bozdemir, Süleyman (2006) Antalya/Aksu İlköğretmen Okulu Hakkındaki Anılarım ve Düşüncelerim [İnternet-19.03.2011: http://strateji.cukurova.edu.tr/EGITIM/bozdemir/bozdemir_antalya.pdf]
- Budak, Şerif (2003) Atatürk'ün Eğitim Felsefesi ve Geliştirdiği Eğitim Sisteminin Değiştirilmesi Milli Eğitim Dergisi Sayı 160, Güz 2003 [İnternet-09.08.2009: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/budak.htm>]
- Büyükcoşkun, Seyhan (1991) Muallim M.Cevdet ve eğitim anlayışı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul,
- Carver, Rebecca L. and Enfield, Richard P.(2006) John Dewey's Philosophy of Education Is Alive and Well. E&C/Education and Culture 22(1) (2006): 55-67
- Doğan, H. (1982). Atatürk'ün İşlevsel Eğitim Anlayışı, Milli Eğitim, Eğitim, Bilim ve Sanat Dergisi (Nisan-Mayıs-Haziran), Sayı: 57, 29-34.
- Eiserman, Christine H. (2004) Gandhian Philosophy: Implacations for Schools, Chicago Loyola University, The Faculty of the Graduate School of Education, Thesis of Doctorate,
- Ergün, Mustafa (1996) Eğitim Felsefesi. Ankara: Ocak Yayınları.
- Ergün Mustafa (1997) Atatürk Devri Türk Eğitimi, Ocak Yayınları, Ankara.
- Ergün, Mustafa (2008) Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 6/12,2008. S.321-348.
- Ericson, David P.(2002) In Plato's Cave: Philosophical Counseling and Philosophers of Education, [İnternet- 10.12.2010: <http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/2002/2002toc.htm>]
- Ertürk, Selahattin (1988) Türkiye'de Eğitim Felsefesi Sorunu Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yıl 1988 / Sayı 3 / ss. II - 16
- Filiz, Şahin (2009) Atatürk'ün Eğitim Felsefesi [İnternet-14.03.2010: <http://www.genbilim.com/content/view/7485/39>]
- Furbish, D. Russel (2005) A philosophical examination of Mead's pragmatist Constructivism as a referent for adult science education. A dissertation the Graduate Faculty of North Carolina State University, Thesis of Doctorate
- Giritli İsmet (2001). "Kemalizm İdeolojisi" Atatürkçülük II. Kitap Atatürk ve Atatürkçülüğe İlişkin Makaleler M. Eğitim Basımevi İstanbul s.59-72.
- Gutek, G.L. Çeviren: Nesrin Kale.(2001) Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar. Ankara:Ütopya Yayınları.
- İpek, Muammer (2002) Bir eğitim bakanı olarak Emrullah Efendi'nin eğitim felsefesi politikaları ve uygulamaları 1908-1914, A.Ü.S.B.E., Ankara, Yayınlanmamış Doktora Tezi
- Jackson, Matthew A. (2006) The Ethics of Politicized Pedagogy: Considerations of Lavinias' Philosophy for Social Justice Education. The University of Utah, Department of Education, Thesis of Doctorate
- Karaçam, H. Zahit (1998) Mehmet Ali Ayni'nin eğitim felsefesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Karagözoğlu, Galip (1985) Atatürk'ün Eğitim Savaşı Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı 4, Cilt: II, Kasım 1985
- Koç, Ahmet (1999) İhvan-ı Safa'nın eğitim felsefesi, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı-İlmi Eserler Dizisi

- Maboçoğlu, Mehmet (1990) Jean-Jacques Rousseau'nun eğitim felsefesi (Emile'nin bir analizi),
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Rasheed, Shaireen (2002) The Existential Concept of Freedom for Maxine Greene: The Influence of
Sartre and Merleau-Ponty on Greene's Educational Pedagogy. [İnternet- 10.12.2010:
<http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/2002/2002toc.htm>]
- Sel, Osman (1993) Mehmet Kaplan'ın eğitim-öğretim ile ilgili görüşleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans
Tezi, Eü Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Şişman, Mehmet. (2000) Öğretmenliğe Giriş. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Shim, Seung H. (2006) Jesus' and Confucius' Educational Philosophy on the Teacher-Student Relationship.
Loyola University, The Faculty of the Graduate School, Thesis of Doctorate
- Sönmez, Veysel (2005). Eğitim Felsefesi. Anı Yayıncılık. Ankara.
- Sönmez, Veysel (2006) Atatürk Döneminden Günümüze Cumhuriyetin Eğitim Felsefesi ve Uygulamaları
Sempozyumu, Bildiri Kitabı 16-17 Mart 2006 Gazi Üniversitesi Rektörlüğü, Ankara
- Toprakçı Erdal, Eren, G., Buldur, S., Bozpolat, E. ve Dağdeviren, İ. (2010) The Philosophy of Turkish
Higher Education and National Education, (A qualitative analysis based on the related laws)
[Türk Milli Eğitiminin Ve Yükseköğretiminin Felsefesi- (Yasaları Temelinde Nitel Bir Analiz)]
Yayına gönderilmiş çalışma
- Tüccar, Ahmet (1992) Mevlana'nın Fihi Ma-Fih'te eğitim ve öğretim görüşü, Yayınlanmamış Yüksek
Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul,
- Yıldırım A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin
Yayıncılık.
- Yusuf, A. Numan (2004) İbn Rüşd'ün eğitim felsefesi, İstanbul, Rağbet Yayınları

EKLER:

“Eğitim Felsefesi Saptama Aracı”

(Tablo-2) oluşturulurken kullanılan özet tablolar

Tablo-4.Daimicilik-Değişmezlik Akımının eğitim felsefesi sorularınaa verdiği cevaplar

SORULAR	CEVAPLARIN SENTEZİ	AKIMIN SORULARA VERDİĞİ CEVAPLAR
NIÇİN?	*İnsanlık için *değişmeyen evrensel gerçeğe uyum *Tanrıya ulaşmak için *mutlak doğrulara ulaşmak *daim olmak için	1. İnsanlık için iyi yaşama ulaşmak yönünde geliştirme (Alkan, 1983) 2. Değişmeyen, evrensel gerçeğe uymak (Alkan, 1983) 3. Eğitimin görevi, insanın aklını tutarlı kullanmasını sağlamak; bu yolla onu mutlak doğrulara ulaştırmak; evrensel gerçeğe uyumunu sağlamak; özgür ve mutlu etmek (Sönmez, 2005: 87). 4. Temelde eğitimin evrensel amacı doğru bilgidir; gerçekliktir. Doğru; evrensel ve değişmez olduğu için gerçek eğitim de evrensel ve değişmez olmalıdır (Gutek, 2001: 306) 5. Tanrıya ulaşma (Sönmez, 2005)
NE?	*İnsan doğasının ortak olan konularını içeren bir müfredat, *büyük kitaplar *temel ahlak ve karakter prensipleri, *evrensel ve tekrar eden konular	1. İnsan doğasının ortak olan unsurlarını içeren bir müfredat ve büyük eserler okutulmalı(Gutek, 2001) 2. Temel ahlak ve karakter prensipleri(Ergün,1996) 3. Büyük Kitaplar, temel konular (disiplinler)(Alkan, 1983) 4. Eski Yunan ve Latin klasikleri(Sönmez, 2005) 5. Evrensel ve tekrar eden konulara (Gutek, 2001) 6. Çocuğa sadece mevcut zaman için önemli görünen konuları öğretme yerine ona dünyanın devamlılıklarını taşıyıcı belirli temel disiplinler öğretilmelidir. Temel orta öğretim programı ana dili, yabancı dil, tarih, matematik, doğal bilimler, güzel sanatlar ve felsefeyi içermelidir (Alkan, 1983: 34). 7. Çocuklara dünyanın fiziksel ve ruhsal devamlılıklarından haberdar olacakları temel konular (disiplinler) öğretilmelidir (Alkan, 1983: 33) 8. Hızlı değişme içinde insan tabiatı aynı kalmalı, temel ahlak ve karakter prensipleri eğitimin özünü teşkil etmelidir (Ergün, 1996).
NASIL?	*doğrular sistematik olarak *Sokratik tartışma, *tüm dengelim, büyük kitaplarla *disiplin içinde *zihinsel çalışma *ceza	1. Doğrular en iyi şekilde sistematik bir çalışma ile öğretilir (Gutek, 2001) 2. "Büyük Kitaplar" de ötekleri eski yunan klasikleriyle öğrenilir. (Alkan, 1983) 3. <i>Eğitim durumlarında</i> genellikle tüm dengelim kullanılmaktadır. Öğrencilere, akıllarını ve iradelerini geliştirecek ortamlar sağlanmalıdır. Bunun için Sokratik Tartışma (ironi ve doğrutmaca) işe koşulmalıdır (Sönmez, 2005) 4. Genellikle tüm dengelim kullanılmaktadır. Öğrencilere, akıllarını ve iradelerini geliştirecek ortamlar sağlanmalıdır. Bunun için Sokratik Tartışma (ironi ve doğrutmaca) işe koşulmalıdır. Ayrıca irade eğitimi için; araştırma, gezi, gözlem ve deney eğitim durumlarında yer verilmeli (Sönmez, 2005). 5. Akıl, zihinsel çalışma, tutarlı akıl yürütme yollarını kullanma, aklın ilkelerine uyma ile irade ise, araştırma, inceleme, gözlem yapma ve disiplinle gelişir (Sönmez, 2005). 6. Onun için sınıf ortamında disiplin sağlanmalı, gerekirse cezaya başvurulmalıdır; çünkü eğitimin amacı insanı ıslah etmektir (Sönmez, 2005).
NEREDE?	*yapay ortamlar *okullar *sınıflar	1. Yapay ortamlar(Sönmez, 2005) 2. Her yer ve zamanda aynı özelliği taşıyan okullar. Okulun maksadı, yaşamın aksine entelektüel, yetiştirimin esas olduğu suni bir ortam yaratmaktır (Alkan, 1983: 34). 3. Okulun maksadı, yaşamın aksine entelektüel, yetiştirimin esas olduğu suni bir ortam yaratmaktır (Alkan, 1983: 34). 4. Eğitim ortamında, gerçek yaşamın kopyası olan örnekler değil; tersine ideal yaşamdan örnekler getirilmelidir; çünkü eğitimde hedef, insanı gerçek yaşama değil; ideal ve evrensel gerçeklere göre yetiştirmektir. Bunun için gerekirse yapay ortamlar düzenlenmelidir. (Sönmez, 2005). 5. Onun için sınıf ortamında disiplin sağlanmalı, gerekirse cezaya başvurulmalıdır; çünkü eğitimin amacı insanı ıslah etmektir (Sönmez, 2005).
NE KADAR/NE ZAMAN?	*İnsanların öz temel ve evrensel nitelikleri kazanıncaya kadar *her zaman	1. İnsanların öz temel ve evrensel nitelikleri kazanıncaya kadar 2. Çağlar ve kültürler üstü(Ergün, 1996)
KİME/ KİMLERLE?	*Bilme işlevli bir zihne sahip olan öğrenci/ye/lere *Otoriter, entelektüel, gözlemci, bilgili kimselerce *öğretmenin modelliği	1. Tinsel bir ruha ve maddesel bir bedene sahip rasyonel ve özgür olan bir öğrenci bilme işlevi olan bir zihne donatılmıştır(Gutek 1997, 304). 2. Öğretmen toplumdaki öğeleri gözlemleyen uzman bir gözlemci olmalı(Alkan, 1983) 3. Öğretmen öğrencileri ileri düzeyde bir entelektüel disipline teşvik etmeli, entelektüel geliştirmeyi desteklemeli ve önemsiz pratik derslerle zamanı ziyan etmemelidir. Öğretmen halkla ilişkileri için iyi modeller geliştirmelidir (Alkan, 1983: 35). 4. Öğretmen, toplum etkinliklerine katılan ve toplumdaki öğeleri gözlemleyen uzman bir gözlemci olmalıdır. Ünlü liderlerin yaptıklarını tetkik etmeli ve öğrencilerin daha ileri bir düzeye ulaşmaları için yardım edebilmelidir (Alkan, 1983: 35).

Tablo-5. Esasicilik-Özcülük Akımının eğitim felsefesi sorularınaa verdiği cevaplar

SORULAR	CEVAPLARIN SENTEZİ	AKIMIN SORULARA VERDİĞİ CEVAPLAR
NİÇİN?	*kişinin toplum sallaşmasını sağlama, *başat kültürel değerleri kazandırma, *değişme ve çatışmayı önleme, *kültürel mirası koruma. *devlet içinde yaşamak için *ahlak, gibi büyük önemi olan devamlı ve gerçekçi standartlara uyum	1. Bu bağlamda eğitimin hedefleri; "Kişinin toplum sallaşmasını sağlama, başat kültürel değerleri ona kazandırma; değişme ve çatışmayı önleme, kültürel mirası koruma, topluma uyumunu sağlama, bilgi ve becerili insanlar yetiştirme" olabilir. (Sönmez,2005: 93) 2. Özcülük, çocuğun başıboş bırakılmasına karşı bir akımdır. (Ergün,1996: 82) 3. Devlet içinde yaşamak için (Alkan, 1983) 4. Ahlak, politika, takdir duygusu gibi büyük önemi olan devamlı ve gerçekçi standartlara uyum sağlamak (Alkan, 1983) 5. Geçmişte yararlı olan bilimlerin, sanatların ve temel yeteneklerin öğretiminin geleceğe de yansıtılması(Gutek, 2001)
NE ?	*Toplumun ve ataların tecrübe geleneği, *başat kültürel değerleri *Temel disiplinler (dersler) *çağdaş bilimsel bilgiler *test edilmiş bilgiler	1. Bu dünya ona mantıklı bir düzendeki içerik ile öğretilmelidir (Alkan, 1983: 37).. 2. Bireyin yaşantı ve tecrübelerinden çok toplumun ve ataların tecrübe geleneği önemlidir. Tarih boyunca test edilmiş bilgiler çocuk yaşamından daha önemlidir (Alkan, 1983: 37). 3. Temel eğitim(Gutek, 2001) 4. Özcülük, çağdaş bilimsel bilgiler vermeyi amaçlayan, bir akımdır. (Ergün,1996: 82)
NASIL ?	*disiplinle *kitaplar *ezber ve tekrar	1. Gerektiğinde onları disiplin ederek ve zorlayarak(Gutek, 2001) 2. Tümevarım(Sönmez, 2005) 3. Problem çözme yöntemini, tartışma tekniklerini kullanmamalıdır(Sönmez, 2005) 4. Öğretmenin dediklerini ezberlemek, yapmak, tekrarlamak zorundadır (Sönmez,2005).. 5. Öğrenci, kitapların yazdıklarını, öğretmenin yapıp anlattıklarını yerine getirerek yeteneklerini ve aklını geliştirebilir (Sönmez,2005). 6. Okulda sistemli bir öğrenme gerçekleştirmek için disiplin gereklidir.(Gutek, 2001)
NEREDE ?	*okullar *standart yerlerde *düzenli ve sistemli yerler	1. Okulun görevi de bu bilgiyi, öğrenciye aktarmaktır. Bu ne denden dolayı, okul, bir reform değil; öğrenim kurumudur. Bu kurumun işlevi, geçmişten şimdiye dek oluşan başat kültürel değerleri öğrenciye kazandırmak, bu yolla onun topluma uyumunu sağlamaktır; topluma uyan insan, ahlaklı ve erdemlidir (Sönmez, 2005). 2. Okulda sistemli bir öğrenme gerçekleştirmek için disiplin gereklidir.(Gutek, 2001)
NE KADAR/ZAMAN?	*temel eğitim verilene kadar *sahip olunanları koruyabilecek kadar	1. Temel eğitimde sahip olunanları koruyabilecek kadar(Alkan, 1983) 2. Temel eğitim verilene kadar (Gutek, 2001)
KİME/ KİMLERLE ?	*doğuştan hiçbir bilgi ve beceriyeye sahip olmayan öğrenci *aktarmak ve korumak öğretmenin görevidir *deneyleyici öğretmen *olgun ve iyi eğitilmiş öğretmenlerce *eğitimin merkezinde öğretmen vardır	1. Bu akıma göre insan toplumsal ve kültürel bir varlıktır ve doğuştan hiçbir bilgiyle donanık değildir (Sönmez 2005,92). 2. Geçmişin değerli geleneklerini ve denenmiş fikirlerini inançla aktarmak ve korumak öğretmenin görevidir. Öğretmen, devletin bir memurudur. (Alkan, 1983: 37). 3. Eğitimin merkezinde öğretmen vardır. (Ergün,1996) 4. Öğretmen merkezdedir; çünkü kültürel mirasın temsilcisi öğretmendir, öğretmen etken; öğrenci ise, edildendir (Sönmez, 2005) 5. Olgun ve iyi eğitilmiş öğretmenlerce(Gutek) 6. Öğretmen, dış dünyanın sahip olduğu bilgi birikimi ile öğrencinin zihni arasında bir aracı olarak hizmet eder. 7. Öğretmen, eğitim ortamında öğrenciye yol göstermeli ve onu sürekli denetlemelidir (Sönmez, 2005). 8. Eğitimin özü bellidir; bunlar öğretmen vasıtasıyla öğrencilere aktarılacaktır. 9. Öğretmen, çocuk dünyası ile yetişkin dünyası arasında bir aracıdır. Eğitimin merkezinde öğretmen vardır. (Ergün,1996: 82).

Tablo-6. İlerlemecilik Akımının eğitim felsefesi sorularınaa verdiği cevaplar

SORULAR	CEVAPLARIN SENTEZİ	AKIMIN SORULARA VERDİĞİ CEVAPLAR
NİÇİN?	*doğayı kontrol altına almak *sürekli değişen hayata uyum sağlamak *yaşamayı öğrenmek *ilerlemek için	1. İnsanın bilgiyi elde etmedeki amacı, doğayı bilmek ve açıklamak değil, onu denetlemektir. (Sönmez, 2005) 2. Eğitim, toplumda geleneksel olarak devam eden standartları ve değişmezlikleri değil, sürekli değişen hayatı öğretmelidir (Ergün,1996: 80) 3. Eğitimin amacı öğrencinin dış dünyaya uyumunu sağlamaktır (Ergün 1988, 68) 4. Gelişmeye ve faydaya yönelmiş bir gençlik amaçlanmaktadır (Ergün 1988, 68) 5. Eleştirci bir düşünceye sahip olmak(Ergün 1988, 70) 6. Yaşamayı öğrenmek(Ergün 1988, 70)
NE?	*sürekli değişen hayatın bilgileri *özel problem alanları *ilgi ve gereksinimlerden beslenen müfredat *gerçek hayatın bilgisi	1. Geleneksel disiplin alanlarını genel olarak inceleme yerine özel problem alanlarını incelemeye programda öncelik verilmektedir (Alkan, 1983: 30). 2. Çocuğu, kendi problemlerinin çözümü ile meşgul etmek (Ergün,1996: 81). 3. İlgi ve gereksinimlerden beslenen dinamik bir müfredat (Gutek,2001) 4. Sürekli değişen hayatı öğretmeli(Ergün, 1996) 5. Eğitim gerçek hayattan hareket eder (Ergün 1988, 68)
NASIL?	*problem çözme *yaşantı ve deney yoluyla *işbirlikçi yöntemle *öğrenci merkezli *proje yoluyla	1. Problem çözme (Alkan, 1983) 2. Öğrenme içeriği özümleme yerine problem çözme projeleri yoluyla olmalıdır. (Alkan, 1983: 29) 3. Eğitim ortamında tartışma, kanıtlama, çürütme teknikleriyle, gramer, retorik, diyalektik kullanılmalıdır. 4. Bilgi, görelidir. Tutarlı bilgi elde etmek için, genellikle tümevarım kullanılmalıdır. Yansık düşünme ya da problem çözmeyle elde edilebilir (Sönmez,2005). 5. Eğitim sırasında çocuğu serbest bırak, yaşantı ve deney bu ekolde öğrenme yönteminin esasıdır (Alkan, 1983: 30). 6. Hem tümevarım, hem de tüm dengelim (hipotetik-dedüktif süreç) birlikte kullanılmaktadır; fakat baskın olan tümevarımdır. yansık düşünme ya da problem çözme, tartışma, kanıtlama, çürütme teknikleriyle, gramer, retorik, diyalektik (Sönmez) 7. Öğretmen, okul, ev ve aile arasında çok büyük bir işbirliği oluşturulmalıdır(Gutek,2001) 8. Problem çözme yoluyla öğrenme(Alkan, 1983)
NEREDE?	*demokratik okul *öğrenciye dönük ve işbirlikçi okul *yaşamdaki her olayın tartışıldığı ortam *yapay ortam	1. Okullar rekabetten çok işbirliğine önem vermelidir. (Alkan, 1983: 29) 2. Okullar demokratik kurallara göre yürütülmelidir. (Alkan, 1983: 29) 3. "Öğrenciye-dönük" okul esastır (Alkan, 1983: 29) 4. Okul gerçek hayat değil, suni bir öğretim ve öğrenme ortamıdır (Ergün,1996: 81). 5. Öğrenciler istedikleri her konuyu sınıfa getirmelidirler. (Sönmez, 2005)
NE ZAMAN-KADAR?	*haya ta yön verene ve onu geliştirene kadar	1. Hayata yön veren ve onu geliştirene kadar(Ergün, 1996)
KİME/ KİMLERLE?	*kendi gelişmelerini kendileri planlayan öğrenci *değişime uyan öğrenci *koşulları mükemmelleştirme potansiyeline sahip öğrenci/ye/lere *aktif öğrenci *danışman öğretmen	1. Öğrencinin öğreneceğini kendi ilgisi kararlaştırır(Alkan, 1983: 30) 2. Öğrenciler kendi gelişmelerini kendileri birlikte planlarlar (Alkan, 1983: 30) 3. İlerlemeciler; çevrelerini, şartlarını mükemmelleştirme yeteneğine sahip bireyleri merkeze alan ilerleme düşüncesine önem vermişlerdir(Gutek,2001: 322) 4. Pasif alıcıdan ziyade aktif ve yaratıcıdır (Tozlu, 58) 5. Öğretmen bir danışmandır (Tozlu, 70) 1. Öğrencinin ilgilerini merkeze alır; tartışma, planlama başarılı bir öğrenme için en uygun rehber olur. (Gutek,2001) 2. Öğretmen bir danışman ve rehber (Alkan, 1983) 3. Bu eğitim düzeninde öğretmen, danışman ve rehber mevkiindedir. (Ergün, 1996: 80) 4. Öğretmen, okul, ev ve aile arasında çok büyük bir işbirliği oluşturulmalıdır (Gutek,2001)

Tablo-7. Yeniden İnşacılık Akımının eğitim felsefesi sorularınaa verdiği cevaplar

SORULAR	CEVAPLARIN SENTEZİ	AKIMIN SORULARA VERDİĞİ CEVAPLAR
NİÇİN?	*toplumu yeniden kurmak *demokrasi için *dünya uygarlığını yaratmak *barış, kardeşlik ve dünya vatandaşlığı için	1. Demokrasi, bilim ve teknoloji etrafında toplum düzenini yeniden kurma(Gutek,2001) 2. Dünya çapında demokrasi veya bir seri demokrasiler ile kendi kurallarını uygulayabilecek otoriteye sahip dünya hükümeti için(Alkan,1983) 3. Bu ekole göre, eğitimin başta gelen amacı: zamanın kültürel krizini karşılamak için toplumu yeniden düzenlemektir (Alkan, 1983: 38). 4. Eğitimin hedefleri; "dünya uygarlığını kuma, barışı ve insanların mutluluğunu sağlamak (Sönmez, 2005: 106-107) 5. Uygulama yoluyla değişmeyi gerçekleştirmek, sevgi, işbirliği, denge vb. değerleri kazandırma, bu tür tutarlı kültürel değerlerin sürekliliğini sağlamak (Sönmez, 2005: 106-107) 6. Yaşamı sürekli yeniden kurma, bir sonraki hareketi planlama, akılcıca eylemde bulunma, hiçbir bilgiyi mutlak (kesin doğru) kabul etmeme, kişinin gizli yeteneklerini ve zihnini geliştirme vb." olabilir. (Sönmez, 2005: 106-107) 7. Eğitimin en önemli görevi, yüzyılımızın kültürel krizini aşmak için toplumun yeniden kurulmasıdır(Ergün, 1996: 82)
NE?	*her türlü ciddi sorunlar-konular *modern yaşamın gerçek problemleri *bilimin bilgisi	1. Politik ekonomik, dini, estetik ve eğitimsel yaşantımızın en ciddi sorunları programın merkezine alınmalıdır (Alkan, 1983: 42). 2. Dersler; sosyal bilimler, doğa bilimleri, iş ve meslek eğitimi, edebiyat, dil, beden, müzik, resim, matematik, geometri vb. olabilir. Bu dersler içinde, sosyal ve doğa bilimlerine ağırlık verilmelidir. (Sönmez, 2005: 107) 3. Her türlü ders ve konular sınıf ortamına getirilmelidir (Sönmez, 2005) 4. Bir müfredat, teknolojik ve sosyal bilgi alanlarını içerirken modern yaşamın gerçek problemlerine de yer vermelidir(Gutek,2001)
NASIL?	*demokratik yöntemler *işbirliğiyle *ceza kullanılmadan *bilimsel yöntem *teknolojik güçlerle	1. Demokratik geleneğin uygun unsurlarıyla bilimin öğelerinin birleşimi demokratik hedeflere ulaşmak için bilimsel ve teknolojik güçleri harekete geçirmelidir. (Gutek, 2001) 2. Öğretmen, öğrencileri demokratik bir şekilde bu değişime hazırlamalıdır (Ergün,1996) 3. Dünya uygarlığı; sevgiye, işbirliğine dayandırılmakla ve yaşamı her saniye yeniden kurmakla mümkün(Sönmez) 4. Okullar rekabetten çok işbirliğine önem vermelidir. (Alkan, 1983: 29) 5. Eğitim ortamında ceza, kesinlikle kullanılmamalıdır (Sönmez, 2005). 6. Bilimsel yöntemi ve eleştirel düşüncüyü kullanma (Sönmez, 2005: 106-107) 7. Demokratik yaşam biçimini işe koşmak (Sönmez, 2005: 106-107)
NEREDE?	*toplumsal değişimden sorumlu okul *cezanın kesinlikle yasak olduğu okul *okul grup çalışmasına elverişli şekilde düzenlenmelidir.	1. Okul bilgi, değerler ve yetenekleri öğretmek çocukları bir grup yaşamına hazırlamak için kurulmuş olan özel bir sosyal kurumdur(Gutek, 2001) 2. Okul büyük ölçüde sosyal ve kültürel güçler tarafından şekillendirilir.(Alkan, 1983) 3. Okullar rekabetten çok işbirliğine önem vermelidir. (Alkan, 1983:29) 4. Okullar demokratik kurallara göre yürütülmelidir. (Alkan, 1983:29) 5. "Öğrenciye-dönük" okul esastır (Alkan, 1983:29)
NE KADAR-ZAMAN?	*toplumu yeniden kurana kadar	1. İnsanlar yaşadığı toplumu yeniden düzeltmeye ikna edilmeli (Alkan1983:29)
KİME KİMLERLE?	*değişimi yaratacak öğrenci/ye/lere *lider öğretmen *gelecekteki yaşama hazırlayan öğretmen	1. Kişiden doğayı özellikle de toplumu yeniden kurması beklendiğinden doğa ve toplumla ilgili olgu ve olaylara sınıf ortamında yer verilmeli ya da öğrenci böyle ortamlara gönderilmelidir (Sönmez, 2005, 107) 2. Bireyler kültürlerini sorgulayıp değişim için isteyerek bir planlama yapıp bunu uyguladıklarında yeni bir toplumsal düzen yaratacaklardır(Gutek 1997:330). 3. Öğrenciler toplumsal yeniden yapılanmaya engel olan değerleri, inançları ve adetleri sezebilmedirler (Gutek 1997:331). 4. Öğretmen bilgi ve tecrübesini, onların hizmetine sunar ve onlara ihtiyaç anında yardım eder. (Alkan, 1983: 30) 5. Öğrencilerin genellikle kendilerinin teşkil ettikleri gruplarda çalışmaları, ancak gerektiği zaman şahsen veya grup olarak öğretmenden yardım istemeleri bu yüzdendir. (Ergün, 1996: 81) 6. Liderlik işlevi olan bu kişiyi (öğretmen); can alıcı araç ve yöntemlerin önemli bir unsuru, düşünce insanı ve çok detaylı bir politika uygulayıcısı olarak tanımlamıştır çocukları kendi özel ideolojik tercihleri doğrultusunda eğitmeye çalışan eğitimci(Gutek, 1997)

Tablo-8. Politeknikçilik Akımının eğitim felsefesi sorularınaa verdiği cevaplar

SORULAR	CEVAPLARIN SENTEZİ	AKIMIN SORULARA VERDİĞİ CEVAPLAR
NİÇİN?	*üretim için *kardeşliği, barışı, adaleti, eşitlik için *toplumun yararı için *işbirliği ve dayanışma için	1. İş-üretim yapmak(Ergün 1988, 74) 2. Yoksulluğu ortadan kaldırmak (Ergün 1988, 90) 3. Vatanışığı geliştirmek (Ergün 1988, 91) 4. Dış dünyayı bir bütün olarak algılamak ve ona hakim olmak (Ergün 1988, 97) 5. İnsanın kardeşliği ve eşitliği(Ergün 1988, 97) 6. Hızlı değişime ye uyum sağlatacak (Ergün 1988, 97) 7. Eğitim, üretim içindir(Sönmez 2005, 117) 8. Eğitim toplumsal üretimi artırmalıdır(Sönmez 2005, 118). 9. Diyalektik materyalizme göre gerçek, madde, maddedeki çelişki ve onun doğurduğu değişimdir. Eğitim, bu değişimi kontrol edip en aza indirme ve üretimde bulunma süreci olarak ele alınır (Sönmez 2005, 118). 10. Tüm eğitim etkinlikleri üretim için düzenlenmelidir; çünkü eğitim üretim içindir(Sönmez 2005, 118). 11. Eğitimin hedefleri "sınıfları ve her türlü sömürüyü ortadan kaldırma, insanlar arasında kardeşliği, barışı, adaleti, eşitliği, mutluluğu vb. sağlama, diyalektik akıl yürütmeyi işe koşma, doğaya egemen olup, onu değiştirme ve üretimde bulunma, tüm olgu, olay ve nesnelere birbirleriyle ilişkisi olduğunu kavrama, toplumsal yararı, kişisel yarardan üstün tutma, kişiyi çok yönlü yetiştirme, çelişkinin ve değişimin kaçınılmaz olduğunu benimseme, bilginin yüzde yüz doğru olmadığını temele alma, kişiyi komünist görüşü aşılama, uygulama ve kuramı birlikte kullanma vb." olabilir (Sönmez 2005, 119). 12. Eğitimin amacı, insanı çok yönlü yetiştirmek, bu yolla doğaya egemen olup onu değiştirme ve üretimde bulunmaktır (Sönmez 2005, 119). 13. İnsanlık, endüstri çağında olduğundan dolayı, bu endüstriyi kullanıp geliştirecek; toplumun yararına işe koşacak insanlar yetiştirmek üzere eğitim devreye sokulmalıdır (Sönmez 2005, 120).
NE ?	*hayatın kendisi *çok yönlü içerik *bedensel eğitim *politik ve teknik konuları içeren dersler	1. Çok yönlü bir içerik(Ergün 1988, 74) 2. Hayatın kendisi olmalıdır (Ergün 1988, 92) 3. Yeşkinlik hayatındaki bedensel işler (Ergün 1988, 94) 4. Modern üretim esasları(Ergün 1988, 97) 5. Temel bilgiler(Ergün 1988, 97) 6. İnsanlar beden eğitimi ve estetik eğitimden geçirilmelidirler(Sönmez 2005, 118). 7. Okullarda doğa ve toplum bilimlerine; iş ve teknik, beden eğitimi ve estetik derslere yer verilmelidir(Sönmez 2005, 119-120). 8. Temele politik ve teknik konuları içeren dersler alınmalıdır(Sönmez 2005, 120). 9. Derslerin içeriği kişiyi bilinçli bir komünist yapacak, onu savunup, gerçekleştirebilecek, diyalektik akıl yürütmeyi sağlayacak nitelikte olmalıdır(Sönmez 2005, 120). 10. Dersler ve içerik, öğrencinin ilgisini çekecek, onun üretici yaratıcılığını geliştirecek, kolektif üretimi, çalışmaya, yaşamaya sağlayacak; somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora, bilinenden bilinmeyene ve birbirinin ön koşulu olacak şekilde düzenlenmelidir (Sönmez 2005, 120). 11. Politeknik eğitim, öyle bir eğitim biçimidir ki, bütün üretim alanlarının ana ilkelerini tanıtır ve yetişen gençlere bütün üretim dallarındaki basit araçların kullanılabilmesi olanakını verir (Aytaç 1971).
NASIL ?	*proje tabanlı *işbirliği *üretim araç ve gereçleri *yaparak yaşayarak *iş ve eğitim iç içe	1. İş-üretim yoluyla eğitim (Ergün 1988, 74) 2. Yaparak yaşayarak eğitim(Ergün 1988, 74) 3. Endüstriyel iş ve eğitim birleştirilmelidir (Ergün 1988, 90) 4. El işi zihnin ile birleştirilmelidir (Ergün 1988, 91) 5. Proje tabanlı (Ergün 1988, 92) 6. Kolektiflik(Ergün 1988, 97) 7. Üretim-iş araç ve gereçleri(Ergün 1988, 74) 8. Okullarda sanayiye benzer bir ortam oluşturulmalıdır i(Ergün 1988, 97) 9. Doğru bilgiye, duyumlarla değil, yalnız ve ancak akılla ulaşıtır (Sönmez 2005, 112). 10. Toplumsal olguların nedeni de maddedir. Bu nedenler diyalektik akıl yürütmeyle anlaşılır (Sönmez 2005, 115-116). 11. Her yurttaşta diyalektik akıl yürütme öğretilmeli, bu tür akıl yürütme kullanmaları sağlanmalıdır (Sönmez 2005, 119). 12. Deneş, gözlem, araştırma, inceleme, gezi gibi etkinliklerin yanında öğrenci, yaparak, yaşayarak öğrenme-öğretme sürecine girmelidir (Sönmez 2005, 120). 13. Eğitim ortamında diyalektik akıl yürütme, öğrencilerin kullanması sağlanmalıdır (Sönmez 2005, 121). 14. Politeknik eğitimde kişiler, üretim süreçlerinin genel, bilimsel ilkelerini öğrenmeli; uygulama yapmalı; her türlü işlerde yararlanacakları araç ve gereçleri kullanmalıdırlar (Sönmez 2005, 118). 15. Politeknik eğitimin sınama durumlarında öğrencinin diyalektik akıl yürütme kullanıp kullanmadığını, üretime katkısını, kuram ve uygulamadaki başarısını, komünist görüşü benimseme ve savunma derecesini, kolektif çalışma gücünü, topluma katkılarını vb. ölçen sorular sorulmalıdır (Sönmez 2005, 122). 16. Bir başka deyişle kişi, üretici isteki yapıp ettiklerine, tutumuna, emeğine vb. göre değerlendirilmelidir(Sönmez 2005, 122).
NEREDE ?	*işin içinde *üretim yapılan her yerde *üretim yapan okulda	1. İş içinde (Ergün 1988, 74-91) 2. Hayata uygun derslerin verildiği okullarda verilmelidir (Ergün 1988, 92) 3. Üretici işin yapıldığı her yer (fabrika, atölye, tarla, çiftlik vb.) birer okul olmalıdır(Sönmez 2005, 118). 4. Yalnız okul değil, üretim yapılan her yer eğitim ortamı olduğundan dolayı, öğrenciler bizzat işi, ürünü yapıp ortaya koymalıdır (Sönmez 2005, 119). 5. Okul bir endüstri kurumu olmalıdır; çünkü eğitim, üretim içindir(Sönmez 2005, 120). 6. Okullarda sanayiye benzer bir ortam oluşturulmalıdır (Ergün 1988, 97)
NE KADAR-ZAMAN?	*temel üretim tür ve araçlarını öğrenciye kadar *daha farklı üretim bilgilerine ihtiyaç duyduğunda	1. İlkokul çağına gelmiş öğrencilere, daha sonraki kuramsal ve pratik yönde üretim çalışmalarına hazırlayacak biçimde el işi dersleri verilmektedir (Aytaç 1971). 2. Ortaokul boyunca bütün öğrenciler, teknik resim gibi üretim içinde oldukça önemli bir yer tutan bilgileri almaktadırlar (Aytaç 1971). 3. Öğrenciler ilk ve orta öğrenimde atölye ve üretim işlerinde pratik çalışmalar yapmakta, her öğrenim yılı sonunda endüstriyel ve tarımsal işletmelerde yapılan çalışmalarla üretim içi deney kazanmaktadırlar (Aytaç 1971). 4. Ders programları her bölgenin yerel şartlarına göre hazırlanmakta, bunlar sık sık kontrol edilerek genel ilkelerle çelişki doğmaması sağlanmaktadır (Aytaç 1971).
KİME/ KİMLERLE ?	*aktif öğrenci *usta öğretmen *yaratıcı öğrenci	1. Öğrenci aktiftir (Ergün 1988, 74) 2. Öğretmen iyi bir komünist, çok iyi bir usta, iyi bir yurttaş ve insan olmalı, okul yönetimine öğrencilerin katılmalarını, sorumluluk ve yetki almalarını sağlamalıdır(Sönmez 2005, 119). 3. Öğrenci okulda öğrendiklerini, üretim yapılan yerde uygulamalı; uygulama sonuçlarına göre, kuramı yeniden gözden geçirmeli; kuramdaki eksikleri tamamlamalı; yanlışları düzeltmeli; kuramı yeniden oluşturup uygulamaya koymalıdır(Sönmez 2005, 120). 4. Öğrenci, yaratıcılığını geliştirdiği bir eğitim sürecinin içine girmelidir(Sönmez 2005, 120). 5. Öğrencilerin tümü üretim işine girmelidir; çünkü sınıfsız toplum böyle oluşturulabilir(Sönmez 2005, 121). 6. Öğrencilerin tartışarak, üretim ortamına karar vermeleri, görevlerini buyruk beklemeden yapmaları sağlanmalıdır(Sönmez 2005, 121).

Tablo-9. Varoluşçuluk Akımının eğitim felsefesi sorularınaa verdiği cevaplar

SORULAR	CEVAPLARIN SENTEZİ	AKIMIN SORULARA VERDİĞİ CEVAPLAR
NİÇİN?	*kendini gerçekleştirmek için *toplumsal değerlerden kurtulmak için *varoluş için *özgür olmak *kendi sorumluluklarını almak *bireyselleşmek	1. Eğitimin amacı, insanı sınır durumuna getirme, kendi kendini gerçekleştirme (Sönmez, 2005) 2. Kişide yoğun bir bilinç farkına varma düzeyi oluşturabilme(Gutek,2001) 3. Kendi kendini gerçekleştirme(Ergün,1996) 4. Kendisini kendince yaratmayı desteklemek için(Bilhan,1991) 5. İnsanı içinde yaşadığı dünyaya göre hazırlamayı amaçlar(Bilhan,1991) 6. Varoluşçulara göre eğitimin hedefleri; "insanın kendi kendisini yaratmasını sağlama, insan yaşama başlamadan, yaşamın olmadığını benimseme, tek tek her insanın kendi varoluşunu gerçekleştirme, kişiyi sınır durumuna getirme, özgür eylemde bulunma, seçme ve seçtiklerinden sorumlu olma, toplumsal değerlerden kurtulma, anı yaşama, bilginin olası olduğunu kabul etme, yalnız insanda, varoluşun önden önce geldiğini savunma (Sönmez, 2005,128-129)
NE ?	*daha çok sosyal bilimlerin bilgileri. *öğrencinin kendi seçtiği konu veya dersler *değişik ve çeşitli yetişekle	1. Bireye anlamlı seçmenin önemini ve değerini, kendini belirleme sorumluluğunu ve eylemlerinde kendi varlığına önem vermeyi öğretir (Gutek, 2001) 2. Varoluşçuluk kişilerde tercih yapma gücünü geliştirmeye çalışır; eğitimde, program ve öğretmenlerden önemli olan öğrencidir. Eğitim kişilerin mutlak özgürlüğünü teşvik etmeli ve aynı zamanda bu özgürlüğü nasıl kullanacağını da öğretmelidir (Ergün, 1996). 3. İçerik önemli değildir (Ergün 1988, 70) 4. Konular, tarih, güzel sanatlar, edebiyat, felsefe, insan bilimleri, etik, estetik gibi alanlardan öğrenci tarafından seçilmelidir (Sönmez 2005, 126). 5. Sosyal bilimlere ağırlık verilmelidir. Özellikle tarih, edebiyat, felsefe, sanat vb. gibi dersler temele alınmalıdır(Sönmez 2005, 129). 6. Öğrencinin yeteneğini geliştirmek için çok değişik ve çeşitli yetişekler düzenlenmeli ve kullanması için öğrenciye fırsat ve imkan verilmelidir(Sönmez 2005, 128).
NASIL ?	*farkına vardırmaıyla *güven duygusu geliştirilerek *sorumluluklar vererek tercihlerde bulunmaları için teşvik ederek *bireysel farklılıklarını dikkate alarak *çok çeşitli araç ve gereçlerle	1. İyi-Kötü Doğru –Yanlış gibi tercihlerde bulunmaları için teşvik ederek (Gutek,2001) 2. Kişisel hareket tercihleri yapmak ve bu tercihler için 3. Kişisel sorumluluk yüklenmek için zorunlu güven duygusunu geliştirerek (Alkan,1983) 4. Kişiyi temele alma özne, nesne ayırımına gitme, doğruya ulaşmada sezgiyi, Sokratik tartışmayı, bazen de bilimsel yöntemi kullanma, toplumsal çevreye uymama vb." (Sönmez, 2005,128-129) 5. Grup çalışmasının karşındadır ancak tamamen inkar etmez (Alkan, 1983, 14). 6. Bireysel farklılıklar dikkate alınmalıdır (Ergün 1988, 69) 7. Varoluşçu eğitime en uygun teknik Sokratik Tartışmadır. İdealist felsefede olduğu gibi bu teknik kullanılmamalıdır (Sönmez 2005, 126). 8. Eğitim ortamında Sokratik Tartışma, bazen de bilimsel yöntem, her bir öğrencinin sezgi gücünü, kendi doğrusunu tanımak ve geliştirmek için işe koşulmalıdır(Sönmez 2005, 131). 9. Araç-gereç konu ve kaynaklar çok çeşitli ve değişik olmalı ve öğrenciye her an sunulmalıdır(Sönmez 2005, 128). 10. Varoluşçu eğitimin snama durumlarında, öğrencinin kendi varoluşunu gerçekleştirip gerçekleştirmediğini yoklayan, sezgiye dayalı, özgürce seçim yapıp yapmadığını, sorumluluk duyup duyupmadığını, yaratıcılığını ortaya koyup koymadığını belirleyen vb. sorular sorulmalıdır(Sönmez 2005, 132). 11. Ezbere dayalı, toplumsal değer ve yargıları içeren, soyut bilgiyi kapsayan sorulara yer verilmemelidir(Sönmez 2005, 132).
NEREDE ?	*açık okul-sınıf *her yerde olabilir	1. Her nerede öğretmen, öğrenci program varsa orada eğitim olasıdır vardır(Alkan,1983) 2. Açık okul kavramı var(Sönmez, 2005) 3. Okul, bireyin özgürlüğünü nasıl kullanacağını öğrendiği bir araç olacaktır (Alkan, 1983, 26).
NE KADAR/ ZAMAN?	*öğrenciye kâfi gelene kadar *bir sınırlama yok *özgür eylem yapılncaya kadar	1. İnsanı sınır durumuna getirme (Sönmez, 2005) 2. Kendi kendini gerçekleştirme (Sönmez, 2005) 3. Özgür eylemde bulunma (Sönmez, 2005,128-129) 4. Seçme ve seçtiklerinden sorumlu olma (Sönmez, 2005,128-129)
KİME/ KİMLERLE ?	*istekli, meraklı, enerjik ve açık göz öğrenci *çok etkin olmayan öğretmen *seçebilen öğrenci *varoluşunun farkında öğretmen	1. Bu tür okul sisteminde, öğrenci öğrenmeye karşı istekli, iyi, meraklı, enerjik ve açık gözdür (Sönmez,2005) 2. Varoluşçu öğretmen, kendini bireyde tercihler yapma gücü geliştirmeye vakfetmiş gibi görünmektedir(Alkan,1983) 3. Öğretmenin görevi, öğrencinin kendini tanıma yolunda ona şahsen yardım etmektir (Alkan, 1983, 15). 4. Öğrenci, program ve öğretmenden daha önemlidir (Alkan, 1983, 25). 5. Öğretmen öncelikli değil, öğrenci önemlidir (Ergün 1988, 70) 6. Eğitim ortamında, öğrenci kendi sorumluluğuyla yüz yüze gelmelidir(Sönmez 2005, 126). 7. Öğrenci istediği alanda, istediği konuları özgürce seçer ve öğrenir(Sönmez 2005, 127). 8. Öğretmen, eğitim ortamında alçakgönüllü, öğrenciye güven veren, kendisinin de farkında olan biri gibi davranmalıdır (Sönmez 2005, 130).

ATATÜRK'S PHILOSOPHY OF EDUCATION (In the light of what Atatürk said and wrote)

Assoc. Prof. Dr. Erdal TOPRAKCI
Cumhuriyet University, Turkey
erdaltoprakci@gmail.com

Extended Abstract

Problem: The objective of this research is to unfold what Atatürk's philosophy of education is in the light of things he wrote and spoke(recorded).Such an effort may be significant in that it could be a step in constructing the educational philosophy in Turkey.

Method: "Grounded Theory" approach, which is one of the qualitative research designs, has been used in this study. In parallel to the grounded theory approach in the research, the sources that have recorded Atatürk's sayings and writings have been reviewed within the framework of the dimensions (parts) that an educational philosophy should necessarily have and a structure (system-model-theory-opinion) about what Atatürk's Philosophy of Education could be has been constructed. While the universe of the research is constituted by documents (book etc.) consisting of Atatürk's sayings and writings that might be an answer to the problem 'What is Atatürk's philosophy of education in the light of his sayings (recorded) and writings?', the sampling has been constituted through "theoretical sampling" approach that is used in researches conducted via grounded theory strategy. 'Documental searching' technique has been used for gathering data. In order to construct categories and concepts to be searched, first of all within the context of the works that have become classics, common educational philosophies/trends and their essential components (dimensions) have been found out. These categories and concepts consist of questions that could be expressed as "Why, What, How, Where, How long, To whom and With whom shall we teach?" so as to understand an educational philosophy. These questions (category, concept, dimension) has been searched in Atatürk's sayings and writings as direct or indirect expressions. The answers that have been found out have been harmonized with other studies about education or Atatürk and we tried to contribute to the understanding of Atatürk's philosophy of education. The analyses have been made by using two techniques thanks to the computer program named 'NVIVO 9.0' used in data analysis in qualitative studies.

Findings: Here are the conclusions of the study: When the structure of an educational philosophy is thought about in its entirety, *Atatürk's Philosophy of Education is 'Reconstructionism'*. The dimensions (components) of this structure are 'Reconstructivist' in terms of the objective of education; 'Essential and Reconstructivist' in terms of content; 'Progressive' in terms of method; almost all the trends in terms of the place of education; 'Perennialist and Essentialist' in terms of the

amount and time of education and ‘Reconstructivist’ because of its ‘To Whom and with whom shall we teach?’ aspect.

Suggestions: Looking through the conclusions of this study , it could be suggested that the practitioners and theoreticians who want to realize Atatürk’s aims to be at the level of Modern civilizations, to go beyond it, to spread peace at home and in the world and become an independent society and country and who want to go on in this direction should put the ‘Reconstructionist’ educational philosophy into the center even if they tend to go to different synthesis of different educational philosophies in terms of qualitative and quantitative aspects.

Key Words: Atatürk, Education, Philosophy, Educational Philosophy, Educational Trends,

